

Företagsekonomiska institutionen
EKONOMIHÖGSKOLAN VID
LUNDS UNIVERSITET

Kandidatuppsats
Maj 2007

Värdering till verkligt värde av finansiella instrument – Följer företagen IAS 32 p. 92?

Handledare:
Gunnar Wahlström

Författare:
Jennie Andersson
Martin Borg
Josefin Byqvist

SAMMANFATTNING

Uppsatsens titel:	Värdering till verkligt värde av finansiella instrument - Följer företagen IAS 32 p. 92?
Seminariedatum:	7 juni, 2007
Ämne/kurs:	FEK582, Kandidatuppsats Företagsekonomi, 10p
Författare:	Jennie Andersson, Martin Borg, Josefin Byqvist
Handledare:	Gunnar Wahlström
Fem nyckelord:	Finansiella instrument, verkligt värde, IAS 39, IAS 32, redovisningsutveckling
Syfte:	Syftet med vår uppsats är att beskriva den problematik som finns vid Large Cap-företagens upplysningslämnande enligt IAS 32 p. 92, och genom detta kartlägga en del av den svenska redovisningsutvecklingen.
Metod:	Vi använder oss av en induktiv samt deskriptiv ansats, och med hjälp av en kvantitativ dokumentstudie, kvalitativa intervjuer och grundad teori (Glaser & Strauss) besvaras vår forskningsfråga.
Teoretiska perspektiv:	Vår teoretiska referensram är skapad utifrån det teoretiska gap som observerats i Jönssons studie. Vi ämnar, bland annat med hjälp av Puxty & Willmott, Young och Riahi-Belkaoui kartlägga den svenska redovisningsutvecklingen med avseende på finansiella instrument, och på så sätt fylla en del av det teoretiska gapet.
Empiri:	En årsredovisningsgranskning av 20 svenska Large Cap-företag genomförs för att kontrollera efterföljandegraden av IAS 32 p. 92. Observerad problematik behandlas djupare i kvalitativa intervjuer.
Resultat:	Redovisningsutvecklingen i Sverige har gått mot en hårdare reglering på grund av IFRS-regelverket. Efterföljandegraden av IAS 32 p. 92 är problematisk och vi har uppmärksammat en skillnad gällande vilka upplysningskrav företagen, till skillnad från redovisningsteoretikerna, anser är väsentliga. Det har även utvecklats en redovisningspraxis företagen emellan som avviker från standardens krav.

ABSTRACT

- Title:** Financial instruments and fair value accounting – do Swedish Large Cap-companies’ annual reports comply with IAS 32 p. 92?
- Seminar date:** June 7th, 2007
- Course:** FEK 582, Bachelor thesis in Business Administration, 10 Swedish credits (15 ECTS)
- Authors:** Jennie Andersson, Martin Borg, Josefin Byqvist
- Advisor:** Gunnar Wahlström
- Key words:** Financial instruments, fair value, IAS 39, IAS 32, Swedish accounting development
- Purpose:** The purpose of our thesis is to describe the problematic areas in Swedish Large Cap-companies’ annual reports concerning the information about IAS 32 p. 92. Through this research we are describing a part of the Swedish accounting development.
- Methodology:** When conducting this thesis we used a descriptive method, grounded theory (Glaser & Strauss), combined with a quantitative research of annual reports and qualitative interviews.
- Theoretical perspectives:** Our theoretical framework is created around the theoretical gap discovered in Jönsson’s theory. Using Puxty & Willmott, Young and Riahi-Belkaoui to describe the Swedish accounting development concerning financial instruments, we are filling some of the earlier defined gap.
- Empirical foundation:** A study of 20 annual reports from Swedish Large Cap-companies was conducted in order to observe their accordance with IAS 32 p. 92. The problematic areas we found were further discussed in interviews with companies and experts.
- Conclusions:** The developments of the Swedish accounting laws, because of the IFRS-standards, are heading towards a bigger amount of rules. The Swedish companies do not follow IAS 32 p. 92 perfectly, and we discovered a big difference concerning what the companies considered important, and what the experts did. We also noticed a custom between the companies regarding what to inform about in their annual reports, which was not perfectly in line with IAS 32 p. 92.

FÖRKORTNINGAR

FAR	Föreningen Auktoriserade Revisorer
FASB	Financial Accounting Standards Board
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IASC	International Accounting Standards Committee
IFRS	International Financial Reporting Standards
IFRS-regelverket	Internationell redovisningsstandard i Sverige IFRS/IAS
JWG	Joint Working Group
RR	Redovisningsrådet
ÖPWC	Öhrlings PricewaterhouseCoopers

FÖRORD

Vi vill tacka vår handledare Gunnar Wahlström för all hjälp och goda idéer under arbetets gång. Ett stort tack riktas också till Fredrik Ericsson och Mats Åkerlund som tog sig tid och ställde upp på intervjuer.

Lund, den 30 maj 2007

Jennie Andersson

Martin Borg

Josefin Byqvist

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	9
1.1 MARKNADSVÄRDERING.....	9
1.2 BAKGRUND.....	9
1.3 PROBLEMDISKUSSION.....	10
1.4 POSITIONERING.....	12
1.5 FORSKNINGSFRÅGA.....	13
1.6 SYFTE.....	13
1.7 AVGRÄNSNINGAR.....	13
1.8 SAMMANFATTNING.....	14
1.9 DISPOSITION.....	15
2. LITTERATURGENOMGÅNG	16
2.1 REDOVISNINGENS UTVECKLING I SVERIGE.....	16
2.1.1 Redovisningens roll i det svenska samhället 1850 till 1920.....	16
2.1.2 Kreugerkraschen.....	16
2.1.3 Redovisningens utveckling fram till 1991.....	17
2.2 VAD PÅVERKAR REDOVISNINGEN?.....	18
2.3 REDOVISNINGENS FÖRESTÄLLNINGSRAM.....	19
2.4 UTVECKLINGEN AV MARKNADSVÄRDERING.....	20
2.4.1 För- och nackdelar med marknadsvärdering.....	20
2.5 IAS 32 OCH IAS 39.....	21
2.5.1 IFRS-regelverkets konstruktion.....	22
2.5.1 Finansiella tillgångar.....	22
2.5.2 Finansiella skulder.....	24
2.5.3 Verkligt värde.....	24
2.5.4 Upplysningskrav.....	25
2.6 SAMMANFATTNING.....	26
3. METOD	28
3.1 METODOLOGISKA ANGREPPSSÄTT.....	28
3.1.1 Induktiv ansats.....	28
3.1.2 Deskriptiv ansats.....	28
3.1.3 Metodtriangulering mellan kvalitativ och kvantitativ metod.....	29
3.1.3.1 Kvantitativ metod.....	29
3.1.3.2 Kvalitativ metod.....	29
3.1.3.3 Grundad teori.....	30
3.2 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT OCH DATAINSAMLINGSMETODER.....	31
3.2.1 Arbetsgång.....	31
3.2.2 Dokumentstudier.....	32
3.2.3 Intervjuer.....	32
3.2.4 Urval.....	33
3.2.4.1 Urval av företag.....	33
3.2.4.2 Urval av intervjuobjekt.....	34
3.2.5 Dataanalys.....	34
3.3 DISKUSSION KRING VAL AV METOD.....	34
3.3.1 Reliabilitet.....	34

3.3.1.1 Reliabilitet gällande kvantitativ metod	35
3.3.1.2 Reliabilitet gällande kvalitativ metod	35
3.3.2 Validitet	36
3.3.2.1 Validitet gällande kvantitativ metod	36
3.3.2.2 Validitet gällande kvalitativ metod	36
3.3.3 Relevans	37
3.3.4 Intervjuareffekt	37
3.3.5 Källkritik	37
3.4 SAMMANFATTNING	38
4. DOKUMENTSTUDIE	39
4.1 GRANSKNING AV ÅRSREDOVISNINGAR	39
4.1.1 Primära antaganden	39
4.1.2 Resultatsammanställning dokumentgranskning	40
4.2 GRUNDLÄGGANDE UPPLYSNINGAR	41
4.3 DETALJUPPLYSNINGAR	42
4.3.1 Värderingstekniker	42
4.3.2 Angivande av antaganden och förändring under året	44
4.3.3 Förändrade antaganden i värderingstekniker	46
4.4 UPPFYLLANDEGRAD OCH BETYG	46
4.5 GRANSKNING AV FÖRETAGEN I STUDIEN	48
4.6 SAMMANFATTNING	50
5. INTERVJUER	51
5.1 KVALITATIVA INTERVJUER	51
5.2 IMPLEMENTERINGEN AV IAS 32 OCH 39	51
5.2.1 Kritik mot de nya redovisningsprinciperna	53
5.3 ÅSIKTER OM MARKNADSVÄRDERING	53
5.3.1 Leder marknadsvärdering till ett övervärderat resultat?	54
5.4 UPPLYSNINGSPROBLEMATIK	55
5.6 STANDARDISERING OCH PRAXISPROBLEMATIK	56
5.7 SAMMANFATTNING	57
6. SLUTDISKUSSION	58
6.1 BESVARANDE AV FORSKNINGSFRÅGAN	58
6.1.1 Hög uppfyllandegrad	58
6.1.2 Lägre uppfyllandegrad	59
6.1.3 Svar på forskningsfrågan	60
6.2 STUDIENS TEORETISKA BIDRAG	60
6.2.1 Redovisningens utveckling: harmoniseringsproblem och praxis	61
6.2.2 Föreställningsramens betydelse	62
6.2.3 Teoretiskt bidrag	64
6.3 REFLEKTIONER	64
6.4 FÖRSLAG TILL FORTSATTA STUDIER	65
6.5 SAMMANFATTNING	66
KÄLLFÖRTECKNING	67
BILAGOR	71

FIGURFÖRTECKNING

FIGUR 1.1 UPPSATSENS DISPOSITION.....	15
FIGUR 2.1 VÅR TEORETISKA REFERENS RAM.....	27
FIGUR 4.1 SAMMANSTÄLLNING AV ÅRSREDOVISNINGSGRANSKNING.....	40
FIGUR 4.2 SVARSSAMMANSTÄLLNING PUNKT 6 – BESKRIVER FÖRETAGEN VALD VÄRDERINGSMETOD?.....	43
FIGUR 4.3 SVARSSAMMANSTÄLLNING PUNKT 7 – ÄR ANVÄND VÄRDERINGSTEKNIK ALLMÄNT KÄND?.....	43
FIGUR 4.4 SVARSSAMMANSTÄLLNING PUNKT 8 – ÄR ANVÄND TEKNIK GODKÄND ENLIGT VT 74?.....	44
FIGUR 4.5 SVARSSAMMANSTÄLLNING PUNKT 9 – ANGES ÅRETS FÖRÄNDRING I VERKLIGT VÄRDE?.....	45
FIGUR 4.6 SVARSSAMMANSTÄLLNING PUNKT 14 – BEDÖMNING AV REDOVISNINGENS TYDLIGHET.....	47
FIGUR 4.7 UPPFYLLANDEGRADSSAMMANSTÄLLNING FÖR STUDERADE FÖRETAG.....	49
FIGUR 6.1 REDOVISNINGSHARMONISERING OCH PRAXISUTVECKLING.....	62
FIGUR 6.2 FÖRESTÄLLNINGSRAMENS BETYDELSE.....	63

1. INLEDNING

I detta kapitel presenteras bakgrunden till valt ämnesområde, en problemdiskussion och positionering i förhållande till detta. Vidare diskuteras syftet med uppsatsen, forskningsfrågan samt gjorda avgränsningar.

1.1 Marknadsvärdering¹

”IASC:s slutsats är, inte oväntat, att fördelarna [med marknadsvärdering] klart överväger nackdelarna. Det viktigaste argumentet för verkligt värde är att osäkerheten när det gäller att bestämma verkligt värde är mycket låg för de flesta finansiella instrument”. (Rundfelt, 1998, s. 176)

Med denna tanke som utgångspunkt har beslut om värdering till verkligt värde av finansiella instrument tagits på internationell nivå, och den idag gällande standarden IAS² 39 infördes i Sverige för noterade koncerner³ den 1 januari 2005. (IAS 39, 2006) Marknadsvärdering är ett vida omdiskuterat ämne som har framkallat starka känslor hos allt från näringslivet till normgivare, och det finns många förespråkare såväl som motståndare. (Mettinger, 1998) De nya reglerna i IAS 39 innebär även många upplysningskrav, specificerade i IAS 32. En undran som uppkommer är hur väl företagen följer de upplysningskrav som värdering till verkligt värde av finansiella instrument innebär.

1.2 Bakgrund

Diskussionen om marknadsvärdering har varit omfattande under åren, och värdering till verkligt värde började övervägas redan på 1920-talet. Vad gäller finansiella instrument framskred utvecklingen kraftigt under 1980-talet, då en ny variant av finansiella företag växte fram vars verksamhet skilde sig från de traditionella bankernas. (Young, 1996) Framförallt erbjöd dessa nya företag innovativa tjänster såsom swappar och optioner, och nya frågeställningar kring hur dessa finansiella instrument skulle värderas och redovisas blev aktuella.

¹ Genomgående i uppsatsen behandlas marknadsvärdering och värdering till verkligt värde som synonyma.

² International Accounting Standards är redovisningsrekommendationer som ges ut av IASB.

³ Det är idag endast noterade koncerner som i sin redovisning behöver följa IFRS-regelverket, så när vi i studien fortsatt refererar till ”företag” eller ”bolag” åsyftar vi koncernens redovisning.

Det finns olika metoder att värdera finansiella instrument på, och de vanligaste är värdering till anskaffningsvärde eller marknadsvärde. Fördelarna med anskaffningsvärde sägs vara att redovisningen blir mer objektiv och resultatsvängningarna mindre, medan fördelarna med verkligt värde är att redovisningen blir mer relevant eftersom tillgångarna och skulderna tas upp till det mest aktuella värdet. (Barlev & Haddad, 2003)

IASC⁴ har under ett tiotal år arbetat fram en standard för marknadsvärdering av finansiella instrument, och gjorde redan 1991 ett utkast kallat E40. Efter flera försök sades det att IASC var "före sin tid" då organisationen misslyckades att nå generell acceptans vad gällde värderingsmetoden. (Rundfelt, 1998) Trots alla problem presenterade IASC 1998 ytterligare ett utkast till en rekommendation kallad E62. Denna rekommendation innebar att företagen skulle värdera de flesta av sina finansiella tillgångar och skulder till verkligt värde. (Mettinger, 1999) Trots att IASC till sist beslutade om värdering till verkligt värde av finansiella instrument, har värderingsformen lett till en stor debatt. En av anledningarna till debatten är att marknadsvärdering är ett stort steg bort från den etablerade försiktighetspraxis som utarbetats i många länder. (Rundfelt, 1998)

Den 1 januari 2005 började IAS 39 (med tillhörande upplysningskrav i IAS 32) gälla för noterade koncerner i Sverige och standarden innebär, jämfört med E62, en mer långtgående värdering till verkligt värde.

1.3 Problemdiskussion

Genom införandet av IAS 39 ska finansiella instrument marknadsvärderas och således omvärderas i varje bokslut. IAS 39 är omfattande och kompletteras även av upplysningskrav i IAS 32. Anpassningen till de nya standarderna innebar en övergripande och tidskrävande förändring för de svenska företagen. Det faktum att IAS 39 anses vara en av de mest komplicerade redovisningsnormerna i IFRS-regelverket⁵ underlättade heller inte företagets övergång. (KPMG, 2007)

⁴ International Accounting Standards Committee var ett privat organ som utvecklade redovisningsstandarder, i form av IFRS/IAS-rekommendationer, och hade som syfte att harmonisera redovisningen inom EU. IASC är numera ersatt av IASB.

⁵ IFRS-regelverket är en internationell redovisningsstandard som skapats av IASB och ska följas av noterade koncerner i Sverige.

Värdering till verkligt värde kräver fler och utförligare upplysningar än den tidigare redovisningsmetoden anskaffningsvärde, och IAS 32 och 39 har därmed ökat kraven på företagen och dess årsredovisningar avsevärt. I tidningen Balans kommenterades de utökade upplysningskraven i och med IAS 32:

”I och med att en tillämpning av IFRS [...] öppnar för marknadsvärdering av vissa tillgångar, är det viktigt att företagen/koncernerna tydligt i sina redovisningsprinciper beskriver om tillgångarna värderats till anskaffningsvärde eller marknadsvärde. Det kommer att finnas många valmöjligheter och kombinationer av olika principer och värderingssätt. Beskrivningen av redovisningsprinciper blir därför viktigare och dessutom längre än tidigare. Den A4-sida med redovisningsprinciper som vi ofta ser idag lär bli ett minne blott!” (Busiman & Törning, 2004)

Värdering till verkligt värde enligt IAS 39 innebär dock att enbart vissa finansiella instrument ska värderas till verkligt värde; en del instrument ska fortfarande värderas till upplupet anskaffningsvärde⁶. Detta ställningstagande har bland annat diskuterats i Joint Working Group (JWG)⁷, som ansåg att det var bättre att värdera alla finansiella instrument till marknadsvärde. (Ryan et al, 2002)

”Problemet är att, även om det finns goda teoretiska skäl för att kräva att alla finansiella instrument ska värderas till verkligt värde, [är] motståndet från näringslivet [...] starkt”. (Rundfelt, 1998, s. 167)

Det finns även många nackdelar med marknadsvärdering av finansiella instrument och IAS 39 har ifrågasatts ända sedan den föreslogs (Mettinger, 1999). Näringslivet riktar visst motstånd mot förändringen, bland annat eftersom värdering till verkligt värde kan ses som ett steg bort från den traditionella försiktighetsprincipen⁸. Då vissa företag inte sympatiserar med de nya reglerna finns därför en risk att de följer standarden på ett mer bristfälligt sätt. (Rundfelt, 1998)

Eftersom värdering till verkligt värde av finansiella instrument har inneburit stora förändringar för företagen och dess intressenter, ligger fokus i denna studie på huruvida Large

⁶ Upplupet anskaffningsvärde är det belopp som en tillgång värderas till vid anskaffningstillfället, minskat med ackumulerade avskrivningar.

⁷ Joint Working Group utarbetar regler och ger rekommendationer bland annat gällande värdering av finansiella instrument.

⁸ Försiktighetsprincipen handlar i balansräkningen om att försiktighet ska iakttas vid värderingen, innebärande att tillgångar inte får övervärderas och skulder inte undervärderas. Dock har försiktighetsprincipens innebörd historiskt sett skiftat något.

Cap-företag i sina årsredovisningar lämnar tillräckliga upplysningar i enlighet med IAS 32 p. 92:s krav. Anledningen till denna studie är framförallt att se hur väl det nya regelverket följs, men även att skapa en bättre förståelse för marknadsvärdering och dess medföljande upplysningsproblematik. Riahi-Belkaoui (2004) har även pekat på risken att alla parter inte fått sina intressen tillfredsställda i standarderna, vilket riskerar att leda till en bristfällig efterföljandegrad bland företagen. Med denna kritik i åtanke är det av intresse att se hur korrekt företagen värderar sina finansiella instrument och om fullgoda upplysningar därom lämnas i de finansiella rapporterna.

1.4 Positionering

Den teoretiska basen⁹ gällande värdering till verkligt värde av finansiella instrument är tunn då få studier har gjorts i ämnet. Vad gäller redovisningsutvecklingen i Sverige har Jönsson (1991) beskrivit utvecklingen från mitten av 1800-talet fram till början av 1990-talet. I sin studie pekar han på hur finansiella kriser har drivit redovisningsutvecklingen framåt, vilket framförallt exemplifieras genom ökad statlig reglering av redovisningen efter Kreugerkraschen 1932. Från början av 1990-talet till idag finns emellertid ett forskningsgap¹⁰ gällande hur redovisningen har utvecklats och ser ut i praktiken. Young (1996) har dock framarbetat en teori om att redovisningen harmoniseras och påverkas av de institutioner vi befinner oss i, och Puxty & Willmott (1987) har genererat en teori som behandlar statens, marknadens och föreningars påverkan på redovisningen.

Värdering till verkligt värde är, trots få teoretiska bidrag, ett omdiskuterat ämne. Under senare år har FASB¹¹ och IASB¹² uttalat sig positivt gällande marknadsvärdering, och menar att det på lång sikt är rätt sätt att redovisa finansiella instrument. (Mettinger, 1998) Barlev & Haddad (2003) har även behandlat värderingsmetoden och håller med IASB om att verkligt värde är den gynnsammaste värderingsmetoden. Dock finns det ett starkt motstånd mot marknadsvärdering av finansiella instrument, och anledningen till detta är exempelvis att det anses negativt att lyfta in orealiserade vinster i resultatet. (Malmqvist, 2004) Övrig kritik är

⁹ Med teoretisk bas (teori) menar vi den forskning och de utarbetade teorier som finns på området. Vi klassificerar inte den pågående debatten som teori.

¹⁰ Med forskningsgap/teoretiskt gap menar vi ett utforskat område inom teorin.

¹¹ Financial Accounting Standards Board är ett privat organ som ger ut amerikanska redovisningsnormer.

¹² International Accounting Standards Board är ett privat organ som utvecklar redovisningsstandarder, i form av IFRS/IAS-rekommendationer, och har som syfte att harmonisera redovisningen inom EU. IASB har numera ersatt IASC.

det faktum att redovisningen blir mer komplicerad på grund av de nya och mer krävande standarderna. (Edenhammar, 2004)

I denna uppsats ska vi undersöka ifall svenska Large Cap-företag följer upplysningskraven gällande värdering till verkligt värde i IAS 32 p. 92. Vi använder oss av IAS 39 för att skapa förståelse för IAS 32:s upplysningskrav. Genom att undersöka företagens uppfyllande av IAS 32 p. 92, samt graden av harmonisering/praxisutövande företagen emellan, kartlägger vi i vår uppsats en del av den svenska redovisningsutveckling som Jönsson inte behandlar i sin studie. För att kunna lämna detta teoretiska bidrag tar vi även hjälp av Youngs (1996) teorier om hur redovisningen harmoniseras och färgas av de institutioner vi befinner oss i, och Puxty & Willmotts (1987) teorier om statens, marknadens och föreningars påverkan på redovisningen.

1.5 Forskningsfråga

Uppfyller svenska Large Cap-företag upplysningskraven på marknadsvärdering av finansiella instrument i enlighet med IAS 32 p. 92?

1.6 Syfte

Syftet med vår uppsats är att beskriva den problematik som finns vid Large Cap-företagens upplysningslämnande enligt IAS 32 p. 92, och genom detta kartlägga en del av den svenska redovisningsutvecklingen.

1.7 Avgränsningar

Två huvudsakliga avgränsningar har gjorts i denna uppsats.

- 1) En avgränsning görs från delar av IAS 32 till att enbart fokusera på upplysningskraven i punkt 92.
- 2) Undantaget är också det faktum att delar av IAS 32 övergick till IFRS 7 den 1 januari 2007.

1.8 Sammanfattning

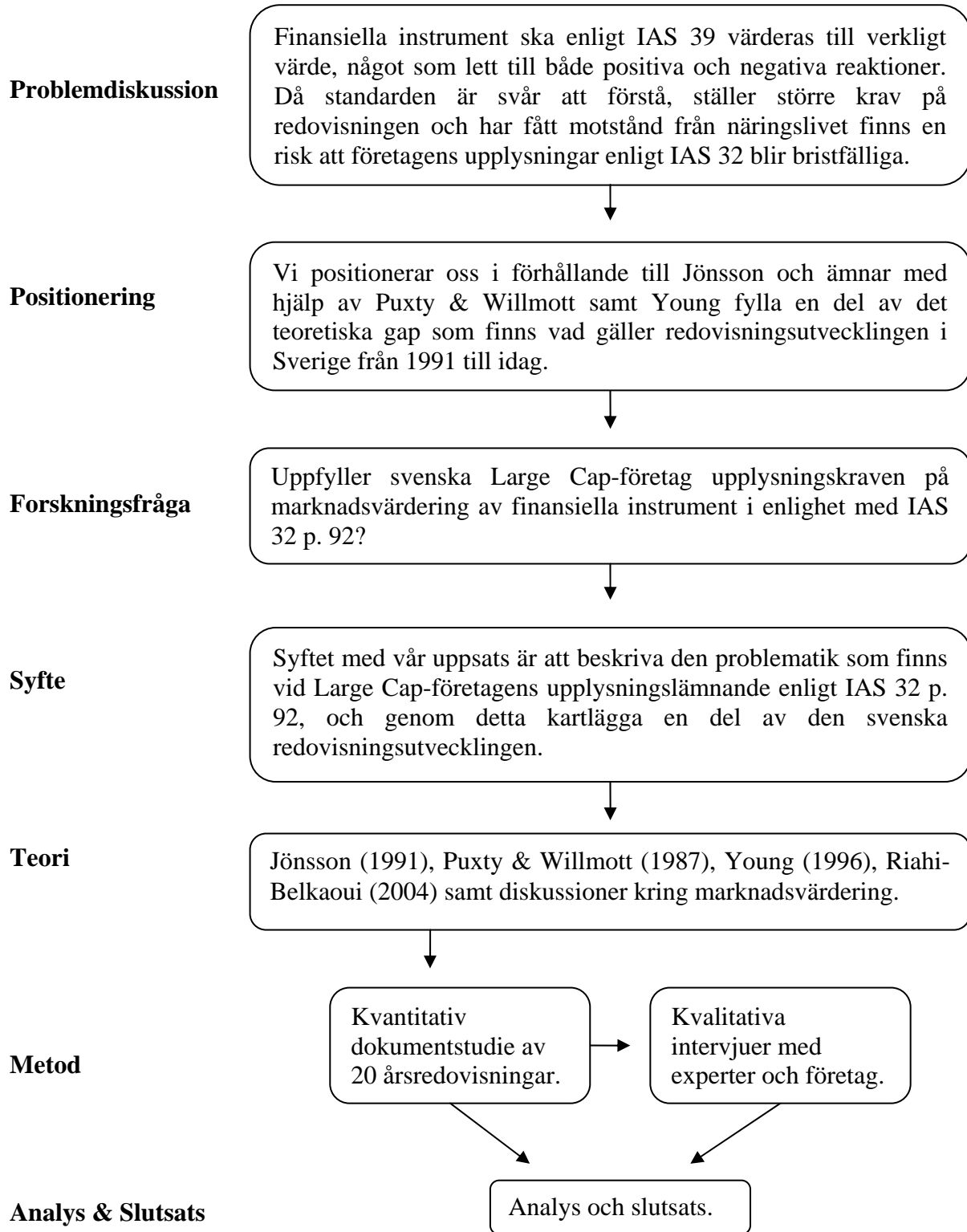
IFRS-regelverket gäller för svenska noterade koncerner från och med den 1 januari 2005, och standarden IAS 39 innebär att företagen ska värdera sina finansiella instrument till marknadsvärde. IAS 39 är omfattande och kompletteras även med upplysningskrav i IAS 32. Standarderna har dock stött på motstånd, till exempel från näringslivet, som bland annat är kritiska till att orealiserade vinster tas upp i resultatet och att försiktighetsprincipen förbises.

Värdering till verkligt värde av finansiella instrument har lett till stora förändringar för företagen, och fokus i denna studie ligger på om Large Cap-företagen i sina årsredovisningar lämnar tillräckliga upplysningar i enlighet med IAS 32 p. 92:s krav. Den negativa attityden mot standarden kan öka risken att alla bolagen inte uppfyller upplysningskraven.

Teoretiskt sett är studieområdet utforskat, och ett forskningsgap gällande den svenska redovisningsutvecklingen från 1991 till idag har upptäckts i Jönssons forskning. Vår studie undersöker efterföljandegraden i Large Cap-företagens årsredovisningar, och resultatet är tänkt att kartlägga en del av redovisningsutvecklingen i Sverige. För att klara detta tar vi bland annat hjälp av Youngs och Puxty & Willmotts teorier om vad som påverkar redovisningen.

1.9 Disposition

I detta avsnitt presenteras uppsatsens disposition.

Figur 1.1 Uppsatsens disposition

2. LITTERATURGENOMGÅNG

Detta kapitel startar med den svenska redovisningens historiska utveckling och fortsätter med teorier kring faktorer som påverkar redovisningen, med IASB:s föreställningsram som en av dessa. Vidare diskuteras IAS 32 och 39 samt problematiken kring marknadsvärdering av finansiella instrument. Slutligen presenteras vår teoretiska referensram.

2.1 Redovisningens utveckling i Sverige

Redovisningen har olika roller i olika samhällen och samhället påverkar i sin tur hur redovisningen är utformad och ser ut. Jönsson (1991) har utarbetat en teori om att redovisningen under årens lopp har påverkats starkt av finansiella kriser, och det är kriserna som har bidragit till de största trendskiptena i svensk redovisning. Jönsson tar Kreugerkraschen som exempel, där den finansiella krisen ledde till att staten blev en viktig aktör i redovisningsfrågor och dessutom fick rollen som pådrivare för att öka kontrollen över redovisningen. Genom att studera kriserna historiskt kan man få en bättre förståelse för varför redovisningen ser ut som den gör idag.

2.1.1 Redovisningens roll i det svenska samhället 1850 till 1920

Jönssons teori startar under mitten av 1850-talet när den svenska redovisningen var ett förhållandevis oreglerat område. 1862 fattades ett beslut om att det skulle vara obligatoriskt för alla kommuner dels att upprätta en budget, och dels att ha en bokföring. De största förändringarna på redovisningsområdet i Sverige skedde däremot mellan första världskriget och depressionen (1918-1930). Med initiativ från bland annat riksdagen arbetades det fram gemensamma bestämmelser för landets kommuner. Regleringarna var dock fortfarande sparsmakade och efterföljandegraden låg i många kommuner. (Jönsson, 1991)

2.1.2 Kreugerkraschen

Kring 1920 accelererade industrialismens utveckling med en väldig fart. Företagen var oftast privatfinansierade, med undantag för Kreuger & Toll¹³, vars aktier hade ett spritt ägande över

¹³ Kreuger & Toll var ett byggnadsbolag startat av Ivar Kreuger och Paul Toll. Bolaget hade ett nära ekonomiskt samarbete med den Kreugerägda tändstickstillverkaren Svenska Tändsticks Aktiebolaget.

hela världen. Ivar Kreuger var av åsikten att den enda externa informationen som marknaden behövde var vilken utdelningspolicy ett företag hade. I princip gick Kreuger & Tolls policy ut på att 20 % av det nominella aktiepriset delades ut. En viktig tillgångsbas i Kreuger & Toll bestod av monopolrättigheter till tändsticksförsäljning i flertalet europeiska länder, som Ivar Kreuger erhöll i uppbyggnadsarbetet efter första världskriget. För att kunna upprätthålla den höga utdelningspolitiken ökade Ivar Kreuger värdet på monopolrättigheterna och kunde på så sätt belåna dessa. När verksamheten med de uppblåsta värdena avslöjades 1932 begick Ivar Kreuger självmord. (Jönsson, 1991)

Kreugerkraschen innebar ett trendskifte i redovisningen och fick stora konsekvenser för den fortsatta redovisningsutvecklingen. Industrins ställning försvagades, medan socialdemokraterna och fackförbunden blev allt starkare. Krav på revisorer framfördes och synen på företagen ändrades. Tidigare sågs ofta företagen som enbart intressanta för investerare, men efter att ha sett vilken följd Kreugerkraschen fick, tillskrevs de en mer social funktion i samhället. Fokus lades nu på att skydda företagen från aktieägarspekulationer. I ljuset av detta implementerades regler som genomsyrades av försiktighetsprincipen och uppbyggandet av dolda reserver. Synen på redovisningens funktion vid denna tidpunkt var således inte som ett redskap för investerarna, utan den skulle fylla samhällliga behov. (Jönsson, 1991)

2.1.3 Redovisningens utveckling fram till 1991

Under 1960- och 1970-talet ökade den privata organisationen FAR¹⁴ sin verksamhet genom att tillsätta en kommitté som gav ut redovisningsrekommendationer. Kombinerat med att statens finanser försämrades under 1980-talet anammade redovisningen alltmer ett kapitalmarknadsperspektiv¹⁵, och utvecklingen började gå mot en friare redovisning. De finansiella kriserna i slutet av 1980-talet hindrade emellertid denna utveckling. Vid denna tidpunkt bildades även Redovisningsrådet (RR)¹⁶, som både representerade staten och den privata sektorn. Därmed tillgodosågs bådas intressen, vilket även ledde till att

¹⁴ Föreningen Auktoriserade Revisorer är branschorganisationen för revisorer som 2006 gick samman med Svenska Revisorssamfundet och bildade FAR SRS.

¹⁵ Kapitalmarknadsperspektivet innebär att redovisningens syfte anses vara att fylla investerarnas behov och intressen.

¹⁶ Redovisningsrådet gav tidigare ut redovisningsrekommendationer i Sverige. Det är numera ersatt av Rådet för finansiell rapportering.

kapitalmarknadsperspektivet fick större utrymme efter denna finansiella kris än efter Kreugerkraschen. (Jönsson, 1991)

2.2 Vad påverkar redovisningen?

Jönssons studie trycker på de finansiella krisernas påverkan på svensk redovisning, och hur krisernas förändring av regleringar har lett fram till den redovisning vi har i Sverige idag. Redovisningens roll och reglering i dagens samhälle kan betraktas utifrån Streeck & Schmitters modell från 1985, som består av de tre delarna: staten, marknaden och föreningar. Teorin innebär att dessa tre parter, på olika sätt, påverkar redovisningsregleringen i ett land. Puxty & Willmott (1987) har utgått från denna modell och studerat redovisningen i USA, Storbritannien, Tyskland och Sverige. Deras teori är att staten påverkar redovisningen genom införandet av regleringar och kontroll så att dessa följs; det vill säga påverkan genom hierarkisk kontroll. Marknaden styr genom den konkurrens som uppkommer, och marknaden kan även utveckla redovisningspraxis om flera stora företag redovisar på ett likartat sätt. Föreningarna påverkar redovisningen på ett mer informellt sätt, genom att ett visst tänkande och vissa värderingar utvecklas i de grupper som individer tillhör.

Young (1996) har även utvecklat en teori om föreningars påverkan på redovisningen. Tankarna bygger på studien *How Institutions Think* som genomfördes 1986 av Mary Douglas, och innebär att individer påverkas mycket starkt av de grupper (institutioner) som de verkar och umgås i, och har svårare att tänka i nya banor på grund av detta. Young menar att följden blir att föreningarna påverkar och undertrycker utvecklingen av nya normer på redovisningsområdet. I förlängningen får det innebörden att individerna färgas så pass mycket av institutionerna att det egna tänkandet hämmas, och att de individuella besluten tas så som om de fattades av institutionen. (Young, 1996)

Staten, marknaden och föreningar bidrar alltså på olika sätt till hur den svenska redovisningen ser ut. Däremot menar Puxty & Willmott (1987) att ett problem med Streeck & Schmitters modell är att ingen av ovan nämnda aktörer sägs dominera över någon annan. Dessutom läggs för stort fokus på de enskilda parterna i modellen när mer vikt borde läggas på helheten.

2.3 Redovisningens föreställningsram¹⁷

Den svenska redovisningens utseende påverkas av staten, marknaden och föreningar. En stor påverkan på den svenska redovisningen är införandet av IFRS-regelverket. Regelverket är uppbyggt kring IASB:s föreställningsram, och det är av intresse att studera denna för att förstå de underliggande ramarna IAS 32 och 39 har skapats inom. För att IASB:s föreställningsram ska vara effektiv och efterföljas av företagen, har Riahi-Belkaoui (2004) utvecklat en teori om att föreställningsramen måste få generell acceptans. Alla användare av finansiella rapporter måste därför uppleva att just deras intressen har tillmötesgåtts, annars finns en risk att vissa parter inte erkänner föreställningsramen.

IASB anger i sin föreställningsram att de viktigaste kvalitativa egenskaper som en finansiell rapport ska ha är begriplighet, relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet. Begripligheten innefattar att användare med grundläggande kunskaper om ekonomi och redovisning ska kunna förstå de finansiella rapporterna. Komplicerad, men relevant (se nedan) information måste dock redovisas även om den är svår att förstå för användarna. Relevansen innebär att lämnad information ska underlätta bedömningen av både framtida och nutida händelser, och information anses relevant om ett eventuellt utelämnande vilseleder användarna. Jämförbarheten syftar till att företagets finansiella rapporter ska vara utformade så att jämförelser med andra företag och tidigare perioder är möjliga. Detta ställer krav på likformighet av exempelvis värderingsprinciper och hur företagen presenterar sina olika transaktioner. (Föreställningsram, 2006)

IASB:s föreställningsram kritiserats av bland annat Young (1996) som menar att den hindrar ett mer kreativt redovisningstänkande, eftersom nya redovisningsproblem som uppstår alltid appliceras på den befintliga föreställningsramen. Genom att aktuella problem främst löses med hjälp av befintliga normer ges alternativa lösningar därmed inte tillräckligt med uppmärksamhet, vilket leder till att potentiellt mer optimala lösningar aldrig ens diskuteras. Young menar att man istället måste vara öppen för ändringar och framarbetning av nya normer för att uppnå mer optimala lösningar.

Ytterligare kritik som framförts mot föreställningsramen är att ingen av de fyra kvalitativa egenskaperna anses vara överordnade någon annan. Företagen kan därmed få svårigheter vid

¹⁷ IASB:s föreställningsram syftar till att harmonisera redovisningen. Den beskriver bland annat redovisningens syfte, egenskaper och vilka användare den är till för.

utformandet av de finansiella rapporterna i situationer då de måste välja mellan två kvalitativa egenskaper och inte vet vilken som anses viktigast. (Young, 1996)

2.4 Utvecklingen av marknadsvärdering

IAS 32 och 39 ingår i IFRS-regelverket och har påverkats av den föreställningsram IASB satt upp. Standarderna hanterar värdering till verkligt värde av finansiella instrument och de upplysningar som måste lämnas i och med den nya värderingsmetoden. Marknadsvärdering av finansiella instrument sägs bland annat öka tillförlitligheten i redovisningen.

Viktigt att ånyo betona är att grundregeln i IAS 39 är värdering till verkligt värde, men att det fortfarande finns undantagsregler för vissa typer av finansiella instrument som istället värderas till upplupet anskaffningsvärde (IAS 39, 2006). Trots införandet av IAS 39 i Sverige är åsikterna blandade vad gäller den nya värderingsmetoden.

2.4.1 För- och nackdelar med marknadsvärdering

Fördelarna anses ofta överväga nackdelarna vad gäller marknadsvärdering av finansiella instrument. Ett viktigt argument är att företagen, genom att redovisa sina finansiella instrument till verkligt värde, gör redovisningen mer anpassad för aktieägarnas behov. Det motiveras med att aktieägarna hela tiden blir uppdaterade om företagets aktuella värde, eftersom vinster och förluster, både realiserade och oraliserade, redovisas. (Barlev & Haddad, 2003)

Barlev & Haddad menar även att värdering till verkligt värde av finansiella instrument är mer fördelaktigt än den tidigare värderingsmetoden anskaffningsvärde, och att de främsta fördelarna är att marknadsvärdering fångar förändringar i prisnivån, ökar företagets och ledarskapets effektivitet, samt minskar principal/agent-konflikter. Denna värderingsmodell lyssnar till marknadens behov och inte endast ledarnas vilja. (Barlev & Haddad, 2003)

Många ser marknadsvärdering av finansiella instrument som en "mirakelmedicin" utan några nämnvärda biverkningar. Man bör dock vara uppmärksam på att det även finns nackdelar med marknadsvärdering. En sådan nackdel är att det är svårare att genomföra en värdering av

finansiella instrument till verkligt värde än till anskaffningsvärde. De finansiella instrumenten har inte alltid noterade priser, vilket kan leda till en betvivling på exaktheten av de uppskattade verkliga värdena, eftersom värderingsmetoder då måste användas. (Torgander, 2006) Andra nackdelar med marknadsvärdering är att marknadsvärden inte är objektiva i samma omfattning som anskaffningsvärden, vilket både kan innebära en ökad manipulationsrisk och en mer svårbegriplig resultaträkning. (Edenhammar, 2004)

”Enkelt uttryckt leder marknadsvärdering till resultatförändringar som inte säger något om bolagets intjäningsförmåga och som snarast är störande för t.ex. analytiker som skall använda redovisningen för vinstprognoser”. (Edenhammar, 2004)

Värdering till verkligt värde leder till ökade resultatfluktuationer, eftersom vissa orealiserade vinster och förluster förs över resultaträkningen. Denna ökade volatilitet kan kritiseras för att försvåra redovisningen, och eftersom det inte finns någon bakomliggande verklig transaktion kan det kan vara problematiskt att utläsa vad resultatförändringen beror på. (Combes-Thuelin & Escaffre, 2004)

IASB ansåg att fördelarna översteg nackdelarna när det gäller marknadsvärdering och införde därmed IAS 39. Normgivarna har även i samband med införandet av de nya reglerna lagt fram en del motiv som talar för marknadsvärdering av finansiella instrument, och förväntar sig att slutresultatet av marknadsvärderingen ska föra med sig bättre information om företagens finansiella situation, vilket kommer att väga upp metodens nackdelar. (Edenhammar, 2004)

Däremot har kritikerna presenterat ett alternativ till marknadsvärdering genom en ny metod kallad ”the components approach”. Enligt denna metod värderas inte allt till verkligt värde, utan endast de komponenter som man på förhand bestämt. Denna metod har arbetats fram av storbankerna, som är några av de största motståndarna till marknadsvärdering. IASB har än så länge inte tagit denna nya metod till sig, utan vidhåller fullständig marknadsvärdering som bästa metod att sträva efter. (Torgander, 2006)

2.5 IAS 32 och IAS 39

IFRS-regelverket har delvis som syfte att harmonisera redovisningen mellan olika länder. Däremot får standardernas textmässiga konstruktion kritik av Young (2003) för att vara

alldeles för komplicerad. I detta avsnitt ges därför en redogörelse av IAS 32 och 39 för att skapa förståelse för finansiella instrument, värdering till verkligt värde och tillhörande upplysningskrav. IAS 39 presenteras särskilt för att öka förståelsen för beskrivningen av IAS 32 p. 92.

2.5.1 IFRS-regelverkets konstruktion

IAS 39 Finansiella instrument: Redovisning och värdering ska tillämpas av noterade koncerner från och med 1 januari, 2005. Flertalet anser att just denna standard är den mest komplicerade. (KPMG, 2007) Standarden fastslår bland annat att finansiella instrument ska värderas till verkligt värde. IAS 39 och 32 har en nära koppling, där den förstnämnda reglerar hur verkligt värde av de finansiella instrumenten ska fastställas, medan den sistnämnda redogör för vilka upplysningar företagen ska lämna i samband med detta. (IAS 39, 2006) Båda standarderna kan beskrivas omfattande och bitvis innehållsmässigt mycket komplicerade.

Young (2003) menar att den allmänna utformningen av standarderna kan kritiseras för att vara svårläst, framförallt genom ett flitigt användande av långa, otydliga meningar och ett mycket formellt språkbruk. I förlängningen leder det till att endast experter kan läsa och fullt tillgodogöra sig innehållet i texterna. Det faktum att textkonstruktionen är så komplicerad leder till att standarderna i sig blir svårare att analysera och kritisera, och Young menar därmed att antalet potentiella kritiker minskar drastiskt på grund av detta.

Med utgångspunkt i Youngs (2003) kritik kan det vara problematiskt att skaffa sig en tydlig bild av standardernas innebörd. Med anledning av detta presenteras en kort sammanställning av de för studien relevanta delarna av IAS 32 och 39. Syftet är att läsaren ska få ökad förståelse för den fortsatta studien.

2.5.1 Finansiella tillgångar

Finansiella instrument är det centrala begreppet i studien och definieras i IAS 32 som:

”Ett finansiellt instrument är varje form av avtal som ger upphov till en finansiell tillgång i ett företag och en finansiell skuld eller ett egetkapitalinstrument i ett annat företag”. (IAS 32, 2006, p. 11)

IAS 32 (2006) ger en viss vägledning genom att redogöra för vilka finansiella tillgångar ett företag kan inneha:

- 1) Kontanter.
- 2) Egetkapitalinstrument i annat företag än det egna.
- 3) Avtalsenlig rätt att få eller byta finansiell tillgång/skuld med annat företag, under förutsättning att det är gynnsamt för företaget.
- 4) Avtal som kommer regleras i företagets egna egetkapitalinstrument och är
 - a) ett instrument som inte är derivat och som har till följd att företaget kan bli ålagt att erhålla ett antal av företagets egna egetkapitalinstrument eller,
 - b) ett derivat som kommer regleras på annat sätt än genom att byta en finansiell tillgång mot ett bestämt antal av företagets egna egetkapitalinstrument.

Några exempel på finansiella tillgångar är således kontanter, saldo på bank, lånefordringar, kundfordringar samt aktier i andra företag. (IAS 32, 2006) Vid införskaffandet av finansiella tillgångar är värderingen förhållandevis oproblematis, eftersom verkligt värde då anses vara anskaffningsvärdet. (IAS 39, 2006)

Vad gäller den efterföljande värderingen har klassificeringen av de finansiella tillgångarna i fyra kategorier betydelse för hur denna ska ske. Finansiella tillgångar som införskaffas i handelssyfte [kategori 1], det vill säga i syfte att avyttras på kort sikt, ska värderas till verkligt värde och eventuella fluktuationer i värdet ska föras över resultaträkningen. Tillgångarna kan även ingå i en portfölj med finansiella instrument som innehas på kort sikt, eller alternativt vara ett derivat (garantiavtal och vissa säkringsinstrument undantas dock). Finansiella tillgångar som företagen avser att inneha under hela löptiden [kategori 2] (inte derivat med bestämda betalningar eller löptid) ska inte värderas till verkligt värde utan till upplupet anskaffningsvärde. Resultatet påverkas därmed först vid den faktiska realisationen. (IAS 39, 2006)

Lånefordringar och kundfordringar [kategori 3] redovisas till upplupet anskaffningsvärde. Detta gäller dock inte derivat, tillgångar med fastställda utbetalningar eller tillgångar som är noterade på en aktiv marknad. Precis som ovan redovisas eventuella vinster och förluster först vid försäljningen och redovisningen ska ske till upplupet anskaffningsvärde. Finansiella tillgångar som inte är derivat [kategori 4] och inte tillhör någon av de tre tidigare nämnda

kategorierna, men som kan säljas, värderas till verkligt värde i bokslutet och värdeförändringar förs över balansräkningen och eget kapital. (IAS 39, 2006)

2.5.2 Finansiella skulder

Finansiella skulder är i princip det motsatta till finansiella tillgångar, det vill säga skulder med avtalsenlig skyldighet att ge en finansiell tillgång till ett annat företag eller byta en finansiell tillgång/skuld med ett annat företag.

En annan form av finansiella skulder är avtal som kommer regleras i företagets egna egetkapitalinstrument och är:

- a) ett instrument som inte är derivat och som har till följd att företaget blir skyldigt att ge bort ett antal av företagets egna egetkapitalinstrument eller,
- b) ett derivat som kommer regleras på annat sätt genom att byta en finansiell tillgång mot ett bestämt antal av företagets egna egetkapitalinstrument. (IAS 32, 2006)

Låneskulder, obligationsskulder och leverantörsskulder är några former av finansiella skulder. (IAS 32, 2006) Egetkapitalinstrument är enligt definition ”varje form av avtal som innebär en residual rätt i ett företags tillgångar efter avdrag för alla dess skulder”. (IAS 32, 2006, p. 11) Preferensakter, ej inlösningsbara stamaktier och teckningsoptioner är några former av egetkapitalinstrument. (IAS 32, 2006)

Precis som med finansiella tillgångar har klassificeringen av finansiella skulder betydelse för den efterföljande värderingen. De kriterier som gäller för att en finansiell tillgång ska värderas till verkligt värde (se avsnitt 2.5.1) gäller också för finansiella skulder. Även här förs orealiserade vinster direkt över resultaträkningen. (IAS 39, 2006) Övriga finansiella skulder redovisas till upplupet anskaffningsvärde och påverkan på resultatet sker först vid realisation.

2.5.3. Verkligt värde

När klassificeringen av de finansiella instrumenten är utförd, är nästa fas utförandet av själva värderingen till verkligt värde. IAS 32 definierar verkligt värde enligt följande:

”Det belopp till vilket en tillgång skulle kunna överlåtas eller en skuld regleras, mellan kunniga parter som är oberoende av varandra och som har ett intresse av att transaktionen genomförs”. (IAS 32, 2006, p. 11)

Fokus ligger på att oberoende parter frivilligt gör affärer med varandra och att verksamheten avses fortskrida. Verkligt värde är därmed inte det pris som företaget skulle få vid en eventuell konkurs eller tvångslikvidation. Det minst problematiska fallet av värdering till verkligt värde är om det existerar en aktiv marknad där det finns ett marknadspris. Om en aktiv marknad saknas måste en värderingsteknik användas för att fastställa verkligt värde. Syftet med en sådan är att man vill få fram vilket pris som hade gällt om två oberoende parter på marknaden hade handlat med tillgången eller skulden. Av IAS 39 framgår att exempel på värderingsmetoder är tidigare oberoende transaktioner, hänvisningar till andra liknande finansiella instrument, diskonterade kassaflöden och optionsvärderingsmodeller. (IAS 39, 2006)

När det gäller egetkapitalinstrument utan aktiv marknad, ska beräkning av verkligt värde göras om ett av följande kriterier är uppfyllda:

- a. variationen inom intervallet med rimliga verkliga värden inte är betydande för detta instrument eller,
- b. sannolikheterna för de olika uppskattningarna i intervallet kan bedömas på ett rimligt sätt och användas vid uppskattningen av verkligt värde”. (IAS 39, 2006, VT 80)

Instrumentet får dock inte värderas till verkligt värde om intervallet med uppskattningar är betydande och dess sannolikhet inte kan bedömas på ett rimligt sätt. (IAS 39, 2006)

2.5.4. Upplyningskrav

Värderingen enligt IAS 39 kompletteras av IAS 32 som anger vilka upplysningar som ska lämnas i samband med att finansiella instrument värderas till verkligt värde. De upplysningar som ska redovisas fastställs i punkt 92:

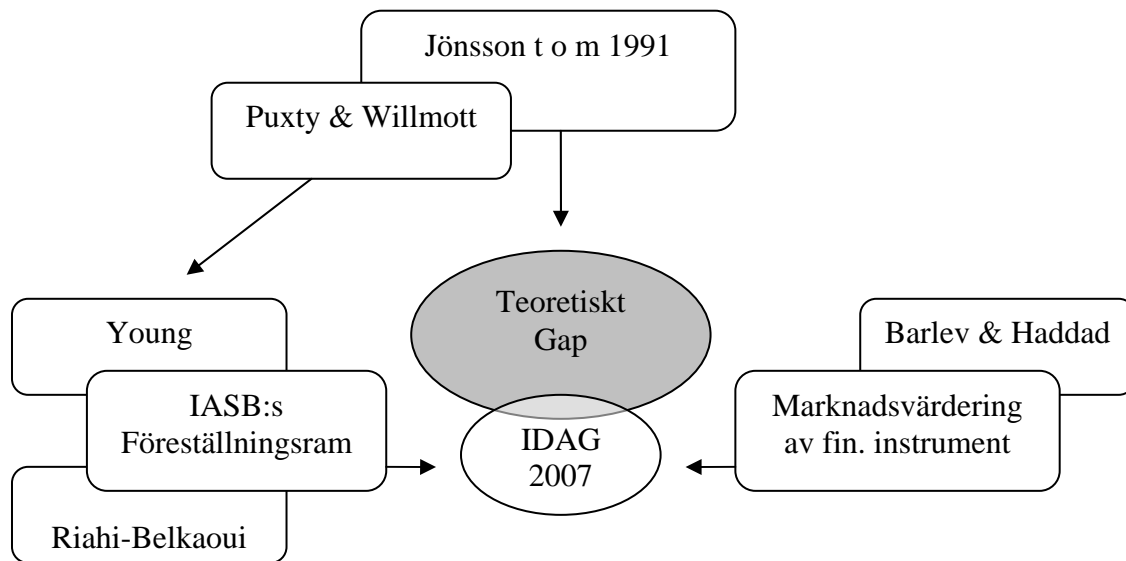
- a) Upplysningar ska lämnas om de metoder och antaganden som har använts vid värderingen till verkligt värde, redovisat separat för ”betydande klasser av finansiella skulder och finansiella tillgångar”.
- b) Om verkligt värde fastställs (helt eller delvis) genom priser på aktiva marknader eller om en värderingsteknik används, ska upplysningar lämnas därom.

- c) Om förändringar i en värderingstekniks antaganden har gjorts, ska upplysningar om förändringens effekt på marknadsvärdet lämnas. Upplysningarna ska anges om förändringarna innebär att det verkliga värdet ”ändras i betydande utsträckning”.
- d) Upplysning ska även lämnas om den förändring som kommer att redovisas i resultaträkningen på grund av årets förändring i värderingen till verkligt värde. (IAS 32 p. 92)

2.6 Sammanfattning

För att summera Jönssons studie kan man säga att finansiella kriser och olika aktörers inflytande vid olika tidpunkter har lett till dagens redovisningsnormer. Puxty & Willmotts teori är vidare en viktig bas för att öka förståelsen om hur staten, marknaden och föreningar påverkar och därmed utvecklar nya redovisningsstandarder i det svenska samhället. Youngs tankar om institutioners påverkan på redovisningen och dess harmonisering kan vidare hjälpa till att förstå eventuellt praxisutövande mellan företagen. Gällande marknadsvärdering har Barlev & Haddad presenterat en teori om marknadsvärderingens fördelar, och värderingsmetodens nackdelar diskuteras bland annat av Combes-Thuelin & Escaffre. Redovisningens referensram spelar också in i redovisningsutvecklingen, samt den kritik som har riktats mot den av bland annat Young och Riahi-Belkaoui.

Vår teoretiska referensram (se figur 2.1), som appliceras på den insamlade empirin, är skapad utifrån det definierade teoretiska gap som observerats i Jönssons studie. (Eftersom Jönssons studie slutar 1991 finns det ett gap vad gäller den svenska redovisningsutvecklingen fram till idag.) Genom att kartlägga problemområdena i hur företagen upplyser om marknadsvärderingen av sina finansiella instrument kan vår studie delvis ses som en förlängning av Jönssons studie inom ett specifikt problemområde. Med hjälp av Puxty & Willmott samt Young ska vi försöka förklara en del av den redovisningsutveckling som skett i Sverige inom området finansiella instrument. För att bättre förstå harmoniseringen av redovisningen används IASB:s föreställningsram, samt Riahi-Belkaouis och Youngs kritik mot denna. Utvecklingen av marknadsvärdering förklaras bland annat med hjälp av Barlev & Haddad.

Figur 2.1 Vår teoretiska referensram

3. METOD

För att kunna samla in empiri på bästa sätt presenterar vi i detta kapitel de metodologiska överväganden vi gjort, diskuterar vidare det tillvägagångssätt och den arbetsgång vi valt i uppsatsen, samt avslutar med en kritisk diskussion kring våra metodval.

3.1 Metodologiska angreppssätt

Vi presenterar i detta avsnitt de metodologiska val vi gjort vid insamlandet av empiri till denna uppsats. Metoden är utarbetad för att på bästa sätt besvara forskningsfrågan, och genom att välja rätt metoder kan vi även få hjälp att fylla delar av det teoretiska gap som vi definierat i Jönssons studie gällande redovisningsutvecklingen i Sverige (se avsnitt 2.6).

3.1.1 Induktiv ansats

Genom en induktiv datainsamling är tanken att forskningen ska gå från empiri till teori. (Jacobsen, 2002) Målet med uppsatsen är dock inte att skapa en ny teori, men på grund av gapet i Jönssons studie gällande den svenska redovisningsutvecklingen från 1991 till idag, är vi tvungna att starta i empirin. Vi kartlägger först företagens efterföljandegrad enligt IAS 32 p. 92 gällande värdering till verkligt värde av finansiella instrument. Med hjälp av bland annat Puxty & Willmotts samt Youngs forskning tolkar vi sedan insamlad empiri. Vår uppsats lämnar vidare ett teoretiskt bidrag för att fylla en del av det definierade teoretiska gapet i Jönssons studie och inspirerar därmed till ytterligare forskning inom ämnet, vilket innebär att vår studie är uttalat induktiv.

3.1.2 Deskriptiv ansats

Vid genomförandet av en deskriptiv studie är tanken att förklara och beskriva hur något är, till skillnad från en normativ studie igenom vilken man försöker förbättra något eller tala om hur det bör vara. (Artsberg, 2005) Vårt syfte är att kartlägga eventuell problematik med företagens upplysningar gällande värdering och redovisning av finansiella instrument i enlighet med IAS 32 p. 92. Då vi inte har några normativa ambitioner med vår uppsats är vi deskriptiva i vårt metodval.

3.1.3 Metodtriangulering mellan kvalitativ och kvantitativ metod

”Triangulering mellan metoder [...] innebär att vi överbrygger metodgränser” (Svenning, 1999, s. 87). Triangulering är ett annat uttryck för en kombination av olika forskningsstrategier i en studie. Istället för att använda sig av en uttalat kvantitativ eller kvalitativ metod används den ena metoden för att kontrollera de resultat man fått fram med den andra metoden. (Webb et al, 1966) Norman Denzin sägs vara den första som använt sig av begreppet triangulering och menar att kombinationer av metoder leder till säkrare slutsatser, detta i motsats till tidigare idéer om att enbart en metod ska väljas. (Denzin, 1970)

I vår studie används både en kvantitativ och kvalitativ metod. Vi genomför en kvantitativ dokumentstudie av årsredovisningar, och med hjälp av kvalitativa intervjuer tränger vi djupare in i upplysningsproblematiken och fyller de eventuella luckor som uppstått.

3.1.3.1 Kvantitativ metod

Användningen av en kvantitativ metod leder till att resultatet kan presenteras med hjälp av tabeller och statistik. (Backman, 1998) Vår studies huvudsakliga metod är kvantitativ genom att vi granskar årsredovisningarna från 2006 hos 20 företag på Large Cap Stockholm-listan. En kvantitativ dokumentstudie ger oss möjlighet att granska en ansevärd mängd företag och utläsa trender i deras årsredovisningar.

3.1.3.2 Kvalitativ metod

Användandet av en kvalitativ metod innebär att fokus ligger på ord och uttalanden. (Backman, 1998) Vår huvudsakliga undersökningsmetod är kvantitativ, men med hjälp av kvalitativa intervjuer tränger vi djupare in i studiens problematik. Våra kvalitativa intervjuer kan studeras utifrån tre perspektiv; etiskt, metodiskt och politiskt. Etiskt får vi inte i våra intervjuer avfärda någons tankar eller argument direkt, utan vi måste utgå ifrån att intervjuobjekten är ärliga och uppriktiga. Metodiskt innebär det att eftersom vi tar intervjuobjekten på allvar har vi därmed större möjlighet att förstå anledningen till de svar vi får. Politiskt måste vi vidare låta intervjuobjekten framstå som representanter för sina organisationer eller företag. (Townley et al, 2003)

Tanken med våra kvalitativa intervjuer är att vi, med hjälp av den insamlade informationen, intervjuar experter och företag angående värdering och redovisning av finansiella instrument till dess att svaren upprepar sig (se grundad teori, avsnitt 3.1.3.3). Syftet är att vi, genom denna stödjande kvalitativa metod, får ett bra empiriunderlag att dra slutsatser utifrån, som ger ett bidrag till det forskningsgap som existerar gällande den svenska redovisningsutvecklingen.

3.1.3.3 Grundad teori

Första gången grundad teori presenterades var av Glaser & Strauss¹⁸ (1967), och det är ett sätt att analysera kvalitativ data. Då teorin har förändrats flera gånger under årens lopp pågår det en debatt om vad grundad teori egentligen innebär. (Bryman & Bell, 2005) Under senare år har teorin beskrivits med citatet:

“Theory that was derived from data, systematically gathered and analysed through the research process. In this method, data collection, analysis, and eventual theory stand in loose relationship to one another”.
(Strauss & Corbin, 1998, s. 12)

Genom att använda grundad teori vid uppsatsskrivande kan insamlandet och analyserandet av information göras parallellt. Den grundade teorin passar även bra ihop med vårt val av induktiv ansats:

”Idealet [med grundad teori] gick i korthet ut på att teorier skulle bildas utifrån det som observerades. Det var verkligheten som skulle bilda utgångspunkt för teorin”. (Jacobsen, 2002, s. 35)

Resultatet av användandet av grundad teori blir att vi kan uppdatera vår forskningsfråga under arbetets gång, vilket underlättar vår studie och gör uppsatsen mer nyanserad. Eftersom det finns en risk att vi inte har förutsett alla tänkbara resultat innan vi påbörjar studien, har vi genom grundad teori möjlighet att ta med förändringar och intressanta vinklingar som uppkommer under processen, och även väga in dessa i slutresultatet. Den grundade teorin påverkar också vårt insamlande av kvalitativ data genom intervjuer, då grundad teori innebär att vi intervjuar till dess att svaren upprepar sig.

¹⁸ Sociologerna Barney Glaser och Anselm Strauss presenterade grundad teori första gången i boken *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*.

3.2 Tillvägagångssätt och datainsamlingsmetoder

I detta avsnitt beskrivs studiens tillvägagångssätt och de olika datainsamlingsmetoder vi använder oss av.

3.2.1 Arbetsgång

Uppsatsen genomförs i följande steg:

- 1) Startpunkten i uppsatsen är vårt forskningsområde: värdering till verkligt värde av finansiella instrument och IAS 32. Genom att sätta oss in i tidigare gjorda studier rörande svensk redovisningsutveckling och marknadsvärderingsproblematik positionerar vi oss i förhållande till detta och formulerar en forskningsfråga om att undersöka hur väl svenska Large Cap-företag uppfyller upplysningskraven vad gäller marknadsvärdering av finansiella instrument i IAS 32 p. 92.
- 2) Utifrån vår forskningsfråga väljer vi ut de mest relevanta teorierna för studien. Vi definierar ett forskningsgap i Jönssons teori gällande redovisningsutvecklingen från 1991 fram till idag. Vi vill med denna uppsats försöka fylla den del av gapet som gäller redovisningsutvecklingen av finansiella instrument. För att klara detta tar vi hjälp av teorier av Puxty & Willmott (1987), Young (1996) och Riahi-Belkaoui (2004) kring vad som påverkar redovisningen. I diskussionen om marknadsvärdering använder vi oss av bland annat Barlev & Haddad (2003).
- 3) På grund av det teoretiska gapet i Jönssons studie är vi tvungna att starta i empirin och arbeta utifrån en induktiv angreppsmetod. Vi kombinerar den induktiva metoden med en deskriptiv ansats, och samlar in empiri både med hjälp av kvantitativ och kvalitativ metod (metodtriangulering) och grundad teori.
- 4) Insamling av empiri görs först och främst genom dokumentstudier där vi granskar 20 Large Cap-företags årsredovisningar från 2006. I årsredovisningarna granskar vi ifall företagen uppfyller de upplysningskrav som ställs gällande värdering till verkligt värde av finansiella instrument enligt IAS 32 p. 92.
- 5) För att tränga djupare in i problematiken vi stöter på i dokumentstudien genomför vi kvalitativa intervjuer med IFRS-expertter och företag till dess att svaren upprepar sig (i enlighet med grundad teori).

- 6) Utifrån insamlad empiri fullbordas sedan uppsatsen med en grundlig analys och slutsats om hur Large Cap-företagen följer reglerna och upplysningskraven kring marknadsvärdering av finansiella instrument. Analysen svarar på forskningsfrågan och kombinerar den definierade teoretiska referensramen med insamlad empiri. Vidare lämnas ett teoretiskt bidrag för att fylla delar av det definierade gapet i Jönssons studie vad gäller redovisningsutvecklingen i Sverige.

3.2.2 Dokumentstudier

I en dokumentstudie använder man sig av information som redan är insamlad av någon annan, även kallad sekundärdata. Dokumentstudier anses vara särskilt lämpliga ”när vi vill veta hur andra har tolkat en viss situation eller händelse”. (Jacobsen, 2002, s. 186) Vårt huvudsakliga fokus i denna uppsats är en granskning av svenska Large Cap-företags årsredovisningar för att utifrån denna kunna dra slutsatser om IAS 32 p. 92 efterföljs. En årsredovisning kan ses som en tolkning av de redovisningsstandarder och den föreställningsram företagen måste följa, och därför använder vi en dokumentstudie för att se hur väl företagen förstår och efterföljer IFRS-standarderna.

Vi är i vår studie även tvungna att studera andra typer av dokument än årsredovisningar, bland annat IFRS-regelverkets relevanta delar. För att kunna genomföra en djupgående undersökning måste vi även ta del i den dokumentation som tidigare gjorts kring redovisningsutvecklingen i Sverige och marknadsvärdering. På denna kunskapsbas bygger vi sedan våra intervjufrågor (se avsnitt 3.2.3).

3.2.3 Intervjuer

Genom användandet av intervjuer som datainsamlingsmetod vänder man sig direkt till källan och får så kallad primärdata. (Jacobsen, 2002)

”Man kan särskilja olika intervjumetoder på sättet man ställer frågor och antecknar svaren på, [och] om intervjuerna är av direkt eller indirekt karaktär”. (Svenning, 1999, s. 105)

För det första använder vi oss av kvalitativa semi-strukturerade intervjuer. Den semi-strukturerade tekniken ”kombinerar ostrukturerad intervju med en löst hållen

överenskommelse med intervjupersonen om vad frågorna ska röra sig om". (Bryman & Bell, 2005, s. 363) Den valda metoden innebär att vi som intervjuare ställer frågor utifrån en så kallad intervjuguide. I denna står alla förutbestämda frågor med, men intervjuguiden behöver inte följas till hundra procent vare sig vad gäller ordningen på frågorna eller vilka frågor som ställs. På grund av den valda insamlingsmetoden ökar intervjuens flexibilitet genom möjligheten att ställa följdfrågor som uppkommer under intervjuens gång. Alternativet till vår valda metod är en strukturerad intervjuteknik där identiska frågor ställs till alla intervjuobjekt. Anledningen till att vi inte väljer denna metod är att vi i förväg måste vara helt säkra på vilka frågor vi vill ställa, och möjligheten att korrigera intervjun i efterhand inte finns. (Svenning, 1999) En strukturerad metod går heller inte hand i hand med valet av grundad teori (se avsnitt 3.1.3.3).

För det andra genomför vi personliga intervjuer istället för telefonintervjuer. Eftersom vår studie mestadels fokuserar på dokumentgranskning anser vi inte att det leder till betydande merkostnader att genomföra intervjuerna "face-to-face". Trots att det anses vara lättare att hantera en telefonintervju sätter vi högre värde på att vi alla tre kan medverka vid och tolka intervjuerna. (Bryman & Bell, 2005) Av personlig erfarenhet anser vi även att en telefonintervju leder till mer korthuggna svar.

3.2.4 Urval

På grund av vår tudelade datainsamlingsmetod diskuteras först urvalsproblematiken kring vår kvantitativa dokumentstudie och sedan kring våra kvalitativa intervjuer.

3.2.4.1 Urval av företag

Large Cap-listan var vår utgångspunkt vid valet av vilka företags årsredovisningar vi skulle granska. Vi skrev alla företagsnamnen på lappar som veks ihop och lades i en skål. Utifrån denna drog vi slumpmässigt 20 företag som vi baserade vår studie på. Vi lät slumpen styra för att öka studiens objektivitet och rättvisa. (Jacobsen, 2002)

3.2.4.2 Urval av intervjuobjekt

Vid valet av intervjuobjekt var vår utgångspunkt att vi ville tala med både experter inom ämnet och företag, för att på så sätt få med båda sidor av myntet. Intervjuerna genomfördes för att tränga djupare in i den problematik som vi stött på under dokumentgranskningen. Vi genomförde intervjuer till dess att svaren från intervjupersonerna upprepade sig, något som i vårt fall resulterade i intervjuer med en revisor på ÖPWC, en doktorand med fokus på IAS 39 på Företagsekonomiska institutionen vid Lunds Universitet och ett Large Cap-företag.

3.2.5 Dataanalys

Vid insamlandet av den kvantitativa informationen utgick vi från ett antal frågeställningar som undersöktes i alla de utvalda företagens årsredovisningar. Efter insamlingen av data måste informationen tolkas och analyseras på något sätt. Vi konstruerade därför ett enklare kodningsschema för att sammanställa, få en överblick över och kunna analysera informationen. Kodningsschemat ger en överskådlig bild av resultatet och kombineras med en kodningsmanual (se bilaga 1) för att bättre förstå kodningsschemat. (Bryman & Bell, 2005)

3.3 Diskussion kring val av metod

I detta avsnitt diskuterar vi de metodval vi har gjort, och granskar dessa på ett mer kritiskt sätt i termer av reliabilitet, validitet och källkritik.

3.3.1 Reliabilitet

”Reliabilitet (tillförlitlighet) rör frågan om huruvida resultaten från en undersökning blir desamma om undersökningen skulle genomföras på nytt, eller om de påverkas av slumpmässiga eller tillfälliga betingelser”. (Bryman & Bell, 2005, s. 48)

Vi försöker på olika sätt att höja studiens reliabilitet, bland annat genom ett utförligt metodavsnitt där våra metodologiska val och tillvägagångssätt presenteras. Dokumentstudier tenderar att ha en hög reliabilitet eftersom studien kan beskrivas på ett enkelt och tydligt sätt, vilket leder till en enklare replikering för andra forskare. (Kabanoff, 1995) Då dokumentstudier även påverkas jämförelsevis lite av forskaren, leder det till ytterligare ökad reliabilitet hos studien. (Webb et al, 1966) Vi försöker även ha en genomgående hög

vetenskaplig transparens i varje del av vår uppsats. Problematiken ligger mestadels kring reliabiliteten i den kvalitativa delen av vår studie, men detta försöker vi lösa genom att ingående förklara hur, varför och vad vi gör. Sammanfattningsvis menar vi att det är relativt enkelt för någon annan att genomföra denna studie och komma fram till samma resultat som vi, vilket leder till en hög reliabilitet hos vår studie.

3.3.1.1 Reliabilitet gällande kvantitativ metod

När vi bedömer reliabiliteten för den kvantitativa delen av vår studie utgår vi ifrån de två måtten stabilitet och internbedömarreliabilitet. (Bryman & Bell, 2005) Stabiliteten i studien anser vi vara hög, först och främst eftersom vi väljer ut en anseilig del av företagen på Large Cap Stockholm-listan. För det andra ger dokumentstudier av årsredovisningar från 2006 en hög stabilitet då den som i en senare studie vill finna och utgå från samma material enkelt kan göra detta. Angående internbedömarreliabiliteten anser vi att även denna är hög i vår studie då vi studerar årsredovisningar som lämnar lite utrymme för tolkningar av den presenterade informationen.

3.3.1.2 Reliabilitet gällande kvalitativ metod

Vad gäller reliabiliteten hos den kvalitativa delen av vår studie är den svårare att definiera. Vi utgår från måtten extern- och internreliabilitet för att uppskatta den. (LeCompte & Goetz, 1982) Den externa reliabiliteten i den kvalitativa delen av vår studie är problematisk eftersom det är svårt för en annan forskare att genomföra samma semi-strukturerade intervjuer och komma fram till samma svar och slutsatser. Dock anser vi att den externa reliabiliteten ökar på grund av att intervjuerna baseras på den kvantitativa dokumentstudien. Vi ökar även den externa reliabiliteten genom att noggrant redogöra för hur vi går tillväga i intervjuerna, samt bifogar intervjufrågorna i bilaga 2.

Den interna reliabiliteten är tämligen hög i vår studie, mestadels eftersom vi genomför personliga intervjuer och därmed kan närvara alla tre vid intervjun och tolka svaren.

Valet av grundad teori har dock en reliabilitetssänkande effekt på uppsatsen. Eftersom grundad teori innebär att ny teori kan tas i beaktning sent i uppsatsprocessen kan det leda till svårigheter för en annan forskare att replikera studien. (Bryman & Bell, 2005) I vårt fall leder

inte grundad teori fram till en exakt teori, utan istället är tanken att studien leder till fyllandet av en del av det tidigare definierade teoretiska gapet. Vi ser därför inte den grundade teorins påverkan på reliabiliteten som ett stort problem.

3.3.2 Validitet

”Undersökningens *validitet* [...] [innebär] dess förmåga att mäta det vi avser att mäta”. (Svenning, 1999, s. 60)

3.3.2.1 Validitet gällande kvantitativ metod

För att bestämma validiteten på den kvantitativa delen av vår studie använder vi oss av måtten intern-, extern-, yt- och innehållsvaliditet. Den interna validiteten anser vi vara hög då vi har ett tydligt samband mellan uppsatsens alla delar, samt använder oss av tydliga och relevanta frågor vid dokumentstudien. Vår studie är även genomarbetad då vi tar med flera olika infallsvinklar och indikatorer för att svara på forskningsfrågan. (Svenning, 1999)

Den externa validiteten anses relativt hög i denna studie vad gäller att kunna generalisera de resultat vi fått fram. Med vårt urval ser vi goda möjligheter att kunna generalisera tendenserna till att gälla alla Large Cap-företag i Sverige. Slutligen anser vi att vår yt- och innehållsvaliditet är hög då vi har tydliga kopplingar mellan teori och empiri samt försöker täcka in alla aspekter av forskningsfrågan i vår studie. (Svenning, 1999)

3.3.2.2 Validitet gällande kvalitativ metod

Validiteten i den kvalitativa delen av vår studie försöker vi hålla på en hög nivå genom att ha en genomgående röd tråd i både teori och empiri, samt genomföra relevanta intervjuer med frågor som täcker in olika aspekter av forskningsfrågan. Det är dock svårt att ha lika hög validitet på den kvalitativa delen av vår studie som på den kvantitativa. Vi tror ändå att vi har stor möjlighet att generalisera denna undersökning till att gälla alla Large Cap-företag i Sverige.

3.3.3 Relevans

Trots att vi anser att vår reliabilitet är hög i denna studie bör det tilläggas att eftersom vi utgår ifrån årsredovisningar från 2006, menar vi att studiens relevans har minskat mycket redan om ett år. Vi utgår från IFRS-problematiken när standarderna fortfarande är nyligen införda, och därför är risken stor att den problematik vi diskuterar i denna uppsats är mindre relevant när företagen har hunnit vänja sig vid, och förbättra sina årsredovisningar i enlighet med IFRS-regelverket. Från och med den 1 januari 2007 ersattes dessutom delar av IAS 32 med IFRS 7. Förhoppningen är dock att vi med denna uppsats kan uppvisa den problematik som finns idag och ändå kunna kartlägga den svenska redovisningens utveckling och problematik vad gäller marknadsvärdering av finansiella instrument.

3.3.4 Intervjuareffekt

Intervjuareffekt är risken att intervjuaren vid en personlig intervju påverkar intervjuobjektet och dess svar. (Svenning, 1999) Vi ser dock inte intervjuareffekten som något stort problem i denna studie. Detta på grund av att vi genomför semi-strukturerade intervjuer där vi försöker hålla oss till förutbestämda frågor, samt att alla tre deltar i samtliga intervjuer och därför kan hjälpas åt att bibehålla en objektiv intervjuteknik.

3.3.5 Källkritik

Det är av högsta relevans att vara kritisk till sina källor. Källorna måste bedömas utifrån om de fyller det syfte de är tänka att fylla. (Rienecker & Jørgensen, 2002) Det är alltid bättre att använda sig av en förstahandskälla än en andrahandskälla, eftersom förstahandskällan har en större trovärdighet. Med detta som utgångspunkt försöker vi i så stor utsträckning som möjligt använda oss av förstahandskällor som referenser. Företagens årsredovisningar är exempel på förstahandskällor. (Thurén, 1986) Det är dock viktigt att vi har i åtanke att företagen i årsredovisningarna försöker framställa sig själva i sin bästa dager, och att vi därför bör läsa mellan raderna när något verkar vara för bra för att vara sant.

Vad gäller intervjuer är det viktigt att tänka på att det är vanligt med en viss partiskhet hos intervjuobjekten. En person som företräder ett visst företag/institution vill få denna att framstå i sin bästa dager. (Thurén, 1986) Det är viktigt att vi tar hänsyn till detta vid genomförandet av våra intervjuer och är kritiska mot försköningar av verkligheten.

3.4 Sammanfattning

För att besvara vår forskningsfråga som lyder: *uppfyller svenska Large Cap-företag upplysningskraven på marknadsvärdering av finansiella instrument i enlighet med IAS 32 p. 92?* på bästa sätt använder vi oss av en induktiv studie med en deskriptiv ansats. På grund av det tidigare definierade teoretiska gapet startar vi i empirin, och metoden är därmed induktiv. Då studiens syfte inte är att förbättra utan att undersöka uppfyllandegraden i Large Cap-företagens årsredovisningar är ansatsen deskriptiv. Vad gäller empiriinsamlingen använder vi oss både av en kvantitativ dokumentstudie av 20 företag, och kvalitativa intervjuer för att tränga djupare in i problematiken och få svar på eventuella oklarheter i dokumentstudien. Intervjuerna genomförs tills svaren upprepas i enlighet med grundad teori.

4. DOKUMENTSTUDIE

I detta kapitel presenteras första delen av empiriinsamlingen; resultatredovisning gällande dokumentstudien av 20 Large Cap-företags årsredovisningar.

4.1 Granskning av årsredovisningar

En granskning görs av 20 årsredovisningar från slumpmässigt utvalda företag på Large Cap Stockholm-listan. Vår granskning går ut på att i 2006 års årsredovisningar undersöka om företagen uppfyller de upplysningskrav som ställs i IAS 32 p. 92.

4.1.1 Primära antaganden

Med utgångspunkt i IAS 32 p. 92 (se avsnitt 2.5) har 14 punkter granskats i företagens årsredovisningar. Punkt 1-4 är övergripande frågeställningar gällande företagens värdering och gruppering av finansiella instrument, medan punkt 5-10 mer ingående granskar de krav som ställs på företagens värderingstekniker och tillhörande antaganden. Vidare tar punkt 11-13 upp det specialfall då företagen under året har ändrat antaganden i sina värderingstekniker och ifall upplysningar om detta gjorts på rätt sätt. Slutligen ges i punkt 14 en mer subjektiv och övergripande bedömning av hur företagen uppfyller de krav som ställts på redovisningen av finansiella instrument och hur väl de presenterat sina val och tekniker.

I avsnitt 4.1.2 presenteras en sammanställning av de slumpmässigt utvalda företagen och hur dessa uppfyller de krav som ställs enligt IAS 32 p. 92. Ett X innebär att företagen uppfyller de krav som ställs på upplysningarna i den aktuella punkten. På fråga 7-9 har vissa företag fått ett X med stjärnor (*) vilket innebär att företagen bara delvis uppfyller de krav som ställs i den punkten. (Se en tydligare specifikation av vad en, två respektive tre stjärnor betyder sist i avsnitt 4.1.2 och i bilaga 1.) På punkt 5 får företagen antingen ett P eller ett V, där P betyder att företagen använder sig av officiella prisnoteringar för att uppskatta verkligt värde, medan V innebär att företagen använder sig av en värderingsteknik. Till sist bedöms företagens redovisning subjektivt på en skala mellan 1 och 5 i fråga 14, där 1 innebär en mycket otydlig redovisning och 5 en mycket tydlig redovisning. Företagens uppfyllandegrad i förhållande till IAS 32 p. 92 räknas även ut, både för varje enskilt företag (A) och totalt för alla företagen (B).

En tydligare beskrivning av bedömningsgrunderna för företagens årsredovisningar finns i bilaga 1. I denna redovisas bland annat de kriterier som satts upp för vad som godkänns respektive underkänns i varje punkt.

Förkortningsbeskrivning
• V.v. = Verkligt värde
• Värđ.Metod = Värderingsmetod
• Värđ.Teknik = Värderingsteknik
• Upps. = Uppskattat

4.1.2 Resultatsammanställning dokumentgranskning

	Alfa Laval	Assa Abloy	Atlas Copco	Autoliv	Axfood	Boliden	Electrolux	Ericsson	H&M	Holmen	Hufvudstaden	JM	OMX	Saab	Sandvik	SAS	Skanska	SKF	SSAB	Swedish Match	B) Summa	
1) Separat beskrivning fin. instrument?	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	100%
2) Värdering till verkligt värde?	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	100%
3) Korrekt gruppering av finansiella instrument?	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	95%
4) Möjlig avstämn. av BR ang. värđ.metod?	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	95%
5) Prisnotering och/eller värderingsteknik?	P+V	P+V	P+V	P+V	P	P+V	P+V	P+V	V	P+V	V	V	P+V	P+V	P+V	P+V	P+V	P+V	P+V	P+V	P+V	
6) Beskrivit hur upps. v.v. m.h.j.a. värđ.teknik?	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	100%
7) Allmänt känd värderingsteknik?	X*	X	X				X*	X		X	X		X	X	X*	X*	X	X	X	X	X	68%
8) Håller tekniken måttet enligt VT 74?	X**	X	X			X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	87%
9) Angett förändring i v.v. under året?	X***	X***	X				X			X***	X	X	X	X***	X***				X***	X	X***	50%
10) Anges betydande antaganden?																						0%
11) Förändrat antagande i värderingsteknik?																						0%
12) Redovisat hur verkligt värde påverkas?																						0%
13) Lämnas upplysningar enligt IAS 32 p. 92c?																						0%
14) Redovisar på ett tydligt sätt? (1-5)	3	3	4	1	1	2	3	2	1	3	4	3	4	3	2	2	3	3	3	3	3	2,65
A) Uppfyllande-grad	68%	75%	86%	29%	56%	57%	75%	64%	39%	75%	86%	71%	86%	75%	64%	61%	71%	75%	79%	75%	68%	

Figur 4.1 Sammanställning av årsredovisningsgranskning (se förklaring i bilaga 1)

- *X** i punkt 7 innebär att företagen enbart för vissa av de finansiella instrumenten använder sig av en allmänt känd värderingsteknik.
- *X*** i punkt 8 innebär att endast några av de använda värderingsteknikerna håller måttet enligt VT 74.
- *X**** i punkt 9 innebär att det går att se förändringen i verkligt värde under året, men att det bara till viss del går att avgöra vad som är värderat med hjälp av en värderingsteknik.

4.2 Grundläggande upplysningar

Vid granskningen av de 20 Large Cap-företagens gällande upplysningarna i punkt 1-4 kunde det konstateras att samtliga företag har en separat beskrivning i sin årsredovisning som behandlar företagens finansiella instrument, samt dess värdering och gruppering. Alla företagen väljer även att värdera några eller alla sina finansiella instrument till verkligt värde.

Vid granskningen av företagens gruppering av sina finansiella instrument konstaterades att en stor majoritet¹⁹ av företagen gör en korrekt gruppering. Med gruppering menas att företagen lämnar upplysningar om vilka av sina finansiella instrument som värderas till verkligt värde och vilka som värderas på annat sätt; till exempel upplupet anskaffningsvärde. (IAS 32, 2006, p. 55) Det som uppmärksammas är att ett vanligt²⁰ sätt att redovisa sin gruppering är i enlighet med IAS 39 (2006, p.9 & 45ff). En sådan gruppering innebär en uppdelning i fyra grupper:

- 1) Finansiella tillgångar/skulder värderade till verkligt värde via resultaträkningen.
- 2) Investeringar som hålles till förfall, värderade till upplupet anskaffningsvärde.
- 3) Lånefordringar och kundfordringar, värderade till upplupet anskaffningsvärde.
- 4) Tillgångar som ska säljas, värderade till verkligt värde.

Därefter gjordes en bedömning om företagens årsredovisningar innehåller tillräckligt med information för att kunna avstämna vilka instrument i balansräkningen som är värderade till verkligt värde respektive upplupet anskaffningsvärde. Det visade sig att en stor majoritet²¹ lämnar tillräckligt med information även i denna punkt.

¹⁹ Med en "stor majoritet" menar vi fler än 85 % av företagen.

²⁰ Med "vanligt" menar vi fler än 50 % av företagen.

²¹ Med en "stor majoritet" menar vi fler än 85 % av företagen.

Precis som Busiman & Törning (2004) diskuterar behöver företagen lämna mer utförlig information om sina redovisningsprinciper i och med det nya regelverket. Trots detta klarar sig nästan alla företag ypperligt i den första delen av granskningen, och det är endast ett företag som inte klarar upplysningskraven och därför inte godkänns i två av de fyra första punkterna. En redovisningspraxis är tydlig mellan företagen på denna nivå då redovisningen och upplysningarna presenteras på liknande sätt hos alla företagen. Detta har möjligen uppkommit genom marknadens konkurrens och påverkan på redovisningen (Puxty & Willmott, 1987).

4.3 Detaljupplysningar

I detta avsnitt presenteras de resultat som uppkommit vid granskningen av de mer krävande upplysningskraven i våra granskningspunkter 5-13.

4.3.1 Värderingstekniker

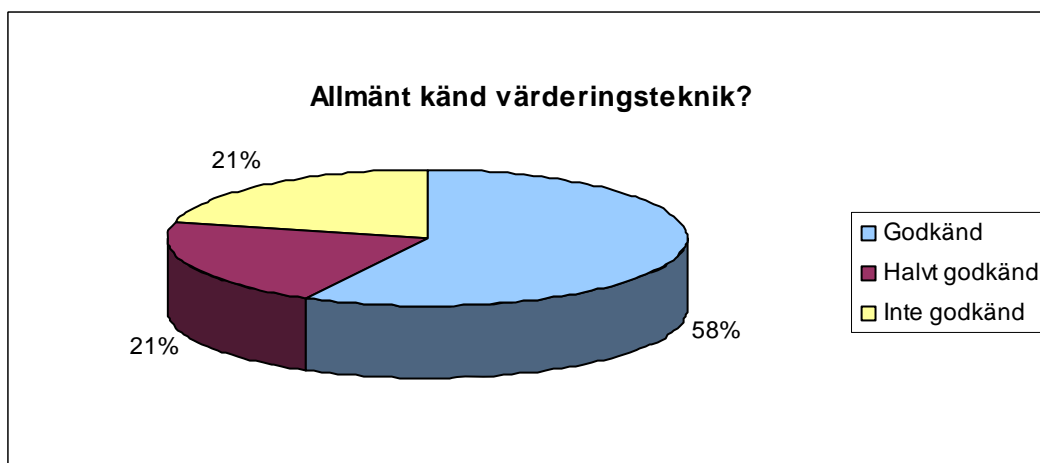
I den fortsatta granskningen av de 20 företagens årsredovisningar gjordes en kontroll av hur många företag som använder sig av officiella prisnoteringar alternativt värderingstekniker vid uppskattningen av de finansiella instrumentens verkliga värde (punkt 5). Det visade sig att 16 av 20 företag använder sig av både prisnoteringar och värderingstekniker, medan tre företag enbart använder sig av värderingstekniker och ett företag enbart av officiella prisnoteringar. Upplysningskraven i IAS 32 behandlar nästan enbart upplysningar kring värderingstekniker, vilket ledde till att granskningen av företaget som bara använt sig av prisnoteringar skiljde sig från de andra. (Företaget blev endast bedömt på punkt 1-5 och 14).

Vad gällde de andra 19 företagen som använder sig av värderingstekniker undersöktes i punkt 6 ifall företagen har beskrivit hur de har uppskattat verkligt värde med hjälp av värderingstekniker. Resultatet var att alla 19 företag (100 %) beskriver med vilken metod de har uppskattat verkligt värde på sina finansiella instrument (se figur 4.2). Det är dock viktigt att notera att alla typer av metoder godkändes så länge företaget nämner vilken metod de använder. Detta innebär till exempel att "kvalificerade uppskattningar" godkändes som metod, eftersom det är den metoden företaget använder.

Figur 4.2 Svarssammanställning punkt 6 – Beskriver företagen vald värderingsmetod?

Ytterligare undersökningar gjordes vad gäller värderingsteknikerna, och i punkt 7 kontrollerades ifall företagen använder sig av en allmänt känd²² värderingsteknik vid värderingen av sina finansiella instrument. I denna punkt var företagen tvungna att namnge den metod de använder sig av, och för att få godkänt räckte det inte att skriva "allmänt vedertagna metoder" som några²³ av företagen gör. På denna punkt fick endast 58 % av företagen godkänt och 21 % blev halvt godkända (X*) (se figur 4.3). De företag som blev halvt godkända anger vanligen²⁴ en känd värderingsteknik för vissa av sina finansiella instrument, men inte för alla.

Figur 4.3 Svarssammanställning punkt 7 – Är använd värderingsteknik allmänt känd?

²² Med "allmänt känd" värderingsteknik menar vi en icke-egenpåhittad.

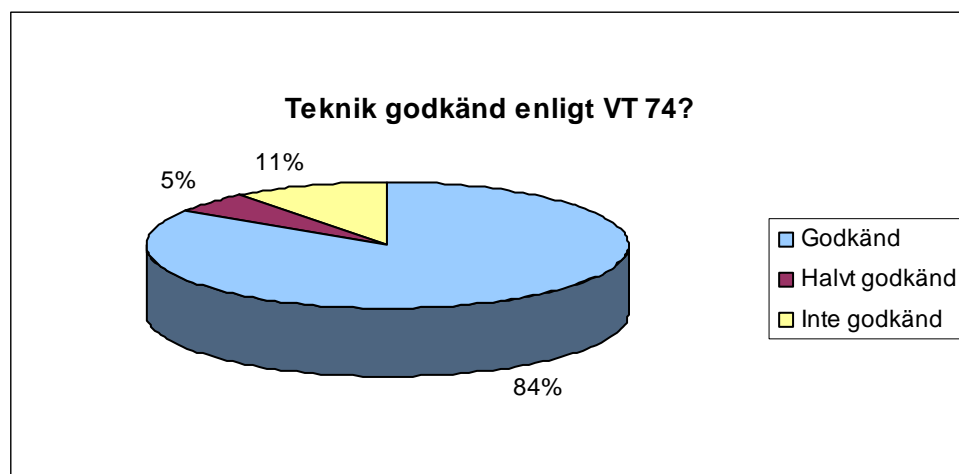
²³ Med "några" menar vi färre än 25 % av företagen.

²⁴ Med "vanligen" menar vi fler än 50 % av företagen.

Eftersom vissa värderingstekniker som inte är allmänt kända ändå är godkända enligt IAS 39:s vägledning behandlades detta i punkt 8. IAS 39 VT 74 ger exempel på lämpliga värderingstekniker vid värdering till verkligt värde av finansiella instrument:

”Värderingstekniker innefattar att använda nyligen genomförda transaktioner mellan kunniga parter som är oberoende av varandra och har ett intresse av att transaktionen genomförs [...] hänvisning till aktuellt verkligt värde för ett annat instrument som i allt väsentligt är likadant, analys av diskonterade kassaflöden och optionsmodeller [...] [samt] värderingsteknik som är bruklig bland marknadsdeltagare för att prissätta instrumentet”. (IAS 39, 2006, VT 74)

I och med denna vägledning är det godkänt för företagen att använda sig av tekniker som är praxis till exempel inom branschen. Detta innebär att 10 % av företagen har fått godkänt på punkt 8, men inte punkt 7, eftersom de anger att de använder ”vedertagna beräkningsmodeller”. Många²⁵ av företagens använda metoder håller måttet enligt IAS 39 VT 74, och det var endast ett företag som blev halvt godkänt då enbart vissa av dess använda tekniker är godkända enligt VT 74 (se figur 4.4).

Figur 4.4 Svarssammanställning punkt 8 – Är använd teknik godkänd enligt VT 74?

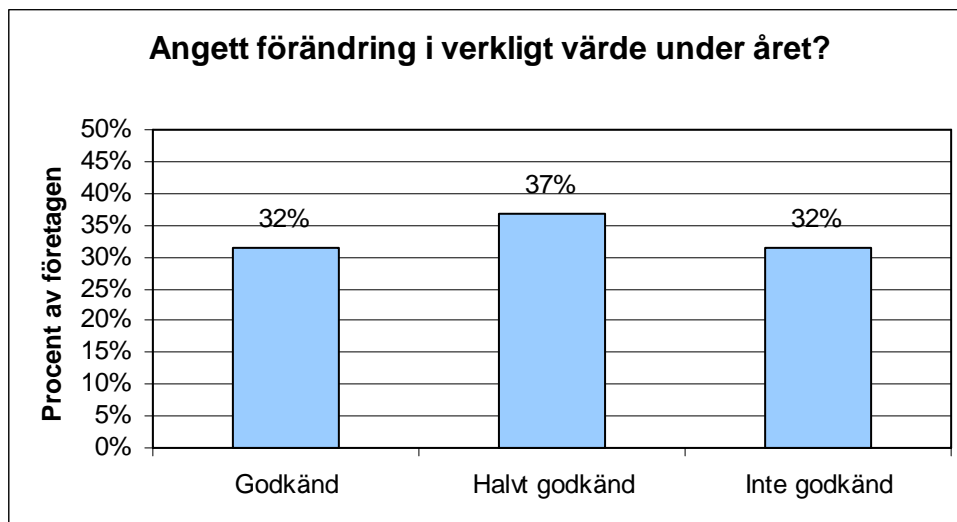
4.3.2 Angivande av antaganden och förändring under året

Punkt 9 var den näst mest problematiska för företagen att uppfylla i undersökningen. Enligt IAS 32 p. 92 måste företagen ange den förändring som skett i verkligt värde under året för de finansiella instrument som värderats med hjälp av en värderingsteknik. Problematiken ligger i

²⁵ Med ”många” menar vi fler än 75 % av företagen.

det faktum att företagen tenderar att redovisa en kolumn med 2006 års värden och en kolumn bredvid med 2005 års värden. Det är positivt då en jämförelse mellan åren kan göras, men det är inte tillräckligt eftersom det inte går att utläsa hur de verkliga värdena fått fram. Endast 31 % av företagen gör en tillräckligt tydlig redovisning för att möjliggöra en utläsning av vilka verkliga värden som tagits fram med hjälp av en värderingsteknik.

Vid bedömningen om företagen skulle få halvt godkänt togs utgångspunkten i om företagen anger vilka finansiella instrument de värderar med hjälp av värderingsteknik, respektive officiella prisnoteringar. Ett vanligt²⁶ svar var att noterade instrument värderas med officiella prisnoteringar medan onoterade instrument värderas med hjälp av värderingstekniker. Detta var inte tillräckligt tydligt enligt vår mening, eftersom företagen även måste ange vilka av sina finansiella instrument som är noterade/onoterade. Dock finns det möjlighet att delvis reda ut vad som är värderat med hjälp av värderingsteknik, och därför fick 37 % av företagen halvt godkänt för detta svar (se figur 4.5).

Figur 4.5 Svarssammanställning punkt 9 – Anges årets förändring i verkligt värde?

Det visade sig även att 32 % av företagen blev underkända, och bland dessa var det vanligt²⁷ att företagen skriver att de värderar sina finansiella instrument antingen med hjälp av officiella prisnoteringar eller med hjälp av värderingsteknik. Eftersom det då är omöjligt att avgöra vilka instrument som är värderade på vilket sätt, kan man inte heller se förändringen under året vid värdering med värderingsteknik, vilket leder till ett underkänt betyg.

²⁶ Med "vanligt" menar vi fler än 50 % av företagen.

²⁷ Med "vanligt" menar vi fler än 50 % av företagen.

Den mest problematiska punkten var punkt 10, i vilken företagen granskades om de anger de ”betydande antaganden som tillämpas [...] för att fastställa verkligt värde på finansiella tillgångar och finansiella skulder” (IAS 32, 2006, p. 92) Det visade sig att inget (0 %) av företagen anger vilka antaganden de använder sig av i sina värderingstekniker, och därmed inte uppfyller kravet i IAS 32 p. 92. Några²⁸ företag anger att de använder sig av, eller tar hänsyn till, ”aktuella antaganden”, men detta ansåg vi inte vara tillräckligt för att bli godkänd. Vi kunde även här se en tydlig praxisutveckling mellan företagen; samtliga hade valt att inte lämna tillräckliga upplysningar. Det finns en risk att denna trend hämmar redovisningsutvecklingen genom att alla företagen följer varandra och därför inte ”tänker utanför boxen”. (Young, 1996)

En bakomliggande orsak till varför företagen väljer att inte lämna tillräckliga upplysningar kan vara, liksom Riahi-Belkaoui (2004) fastställde, att en bristfällig efterlevandegrad av standarden beror på att företagen inte känner att deras intressen tillfredsställs genom IFRS-föreställningsramen. Rundfelt (1998) förde ett liknande resonemang och menade att det finns risk att företagen följer standarden på ett bristfälligt sätt om de inte sympatiserar med de nya reglerna.

4.3.3 Förändrade antaganden i värderingstekniker

I studiens punkt 11 till 13 undersöktes den specialsituation som diskuteras i IAS 32 p. 92. Den innebär att företagen måste lämna upplysningar om de under året har ändrat ett antagande i någon av sina värderingstekniker, i de fall då förändringen av antagandet antas leda till en betydande förändring av verkligt värde. Det var dock inget (0 %) av företagen som angav att de gör några förändringar i sina antaganden under året, och därför behövde de heller inte uppfylla dessa upplysningskrav.

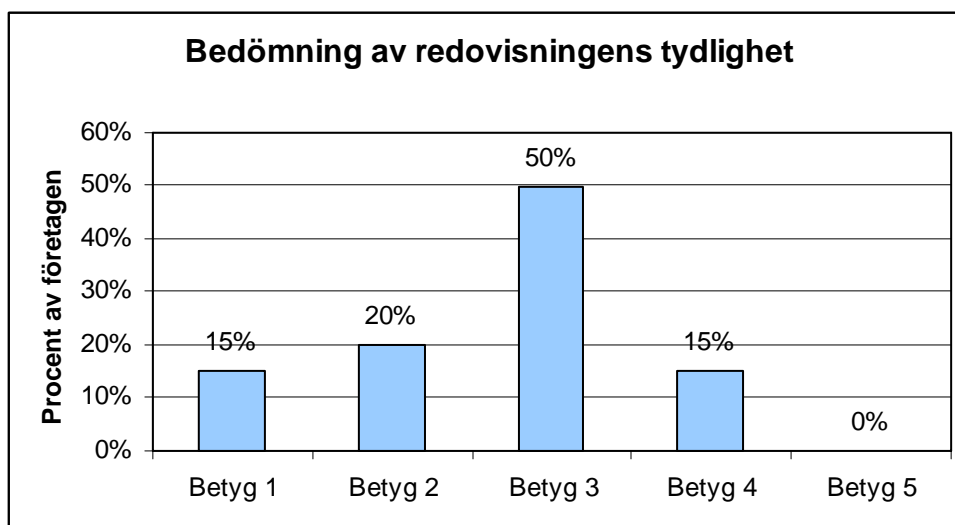
4.4 Uppfyllandegrad och betyg

I den sista delen av undersökningen, punkt 14, bedömdes företagens tydlighet i sin redovisning av finansiella instrument på ett mer subjektivt sätt. En bedömning gjordes bland annat gällande om företagen på ett förståeligt sätt redogör för vilka värderingstekniker de

²⁸ Med ”några” menar vi färre än 25 % av företagen.

använder till vilka finansiella instrument, hur noterna är utformade (till exempel med tydlig tillhörande text) och hur utspridd den finansiella informationen är i årsredovisningen. Företagen fick ett betyg mellan 1 och 5 (betyget var även anpassat efter hur väl företaget uppfyller de andra punkterna i granskningen) där 1 var mycket dåligt och 5 mycket bra. Snittet för de 20 företagen var 2,65 och inget (0 %) av företagen fick 5. Detta baserades på det faktum att inget av företagen uppfyllde alla de krav som ställs i IAS 32 p. 92.

Totalt fick tre företag betyget 1 (15 %), fyra företag betyget 2 (20 %) och tio företag betyget 3 (50 %). Betyget 4 gavs till tre företag (15 %) vars redovisning stack ut i jämförelse med de andras (se figur 4.6). De tre företagen som fick betyget 4 presenterade en redovisning som var mycket bra på nästan alla sätt och möjliggjorde en kontroll av förändringen i verkligt värde under året, med tillhörande upplysningar som bidrog till en separering mellan de instrument som värderats med hjälp av officiella prisnoteringar och de som värderats med värderingsteknik.

Figur 4.6 Svarssammanställning punkt 14 – Bedömning av redovisningens tydlighet

Till sist gjordes även en sammanställning av varje företags uppfyllandegrad i förhållande till standarden IAS 32 p. 92. Antal punkter företagen fått godkänt på summerades och delades med antal aktuella punkter (punkt 14 inkluderad). Uppfyllandegradssnittet för de 20 företagen blev 68 %. Den lägsta uppfyllandegraden ett företag hade var 29 %, och den högsta 86 %.

4.5 Granskning av företagen i studien

I granskningen av 20 Large Cap-företags årsredovisningar gällande finansiella instrument upptäcktes snabbt att en stor majoritet²⁹ av företagens uppfyllandegrad var över 50 %, vilket visar på en trend att företagen generellt sett gör bra ifrån sig.

Tre företag stack ut från mängden genom att få betyget 4 i punkt 14 och slutade på 86 % i uppfyllandegrad. Två företag gjorde mycket sämre ifrån sig än genomsnittet och slutade på en uppfyllandegrad av 29 % respektive 39 % (se figur 4.7).

Studien togs ytterligare ett steg för att se huruvida det fanns någon trend gällande företagens:

- 1) Nettoomsättning³⁰ och uppfyllandegrad.
- 2) Årets resultat och uppfyllandegrad.
- 3) Antal anställda och uppfyllandegrad.
- 4) Marknadsvärde och uppfyllandegrad.

Tanken med denna studie var att urskilja om företag med högre resultat, nettoomsättning eller marknadsvärde också skulle presentera en tydligare redovisning, och därmed uppnå en högre uppfyllandegrad. En tanke var även att företag med många anställda skulle ha tid att göra redovisningen extra tydlig och därmed nå en högre uppfyllandegrad.

Nedan (se figur 4.7) presenteras en sammanställning av de valda företagen och deras uppfyllandegrad i förhållande till nettoomsättning, årets resultat, antal anställda samt marknadsvärde.

²⁹ Med en ”stor majoritet” menar vi fler än 85 % av företagen.

³⁰ Samtliga värden avser årsredovisningarna från 2006.

	Företag	Uppfyllandegrad	Nettoomsättning Mkr	Årets Resultat Mkr	Antal anställda (st)	Marknadsvärde Mkr
1	Atlas Copco	86 %	50 512	15 373	24 378	147 583
1	Hufvudstaden	86 %	1 153	3423	118	16 374
1	OMX	86 %	3 610	911	1 550	15 201
2	SSAB	79 %	31 054	4 341	8 412	41 579
3	Assa Abloy	75 %	31 137	1 756	31 243	54 521
3	Electrolux	75 %	103 848	3 847	55 471	42 322
3	Holmen	75 %	18 592	1 459	4 958	25 300
3	Saab	75 %	21 063	1 347	13 577	22 900
3	SKF	75 %	53 101	4 432	41 090	59 196
3	Swedish Match	75 %	12 911	2 331	12 465	36 885
4	JM	71 %	12 065	1 568	2 286	15 320
4	Skanska	71 %	125 603	3 655	56 085	56 500
5	Alfa Laval	68 %	19 802	1 725	9 923	34 500
6	Ericsson	64 %	177 783	26 436	63 781	445 250
6	Sandvik	64 %	72 289	8 107	40 672	118 000
7	SAS	61 %	60 777	4 740	26 554	19 164
8	Boliden	57 %	35 213	6 268	4 519	50 900
9	Axfood	56 %	28 808	852	7 007	15 477
10	H&M	39 %	80 081	10 797	60 000	287 652
11	Autoliv	29 %	42 450	2 760	41 800	33 121

Figur 4.7 Uppfyllandegradsammanställning för studerade företag

Vid granskningen av de 20 Large Cap-företagens nettoomsättning, årets resultat, antal anställda samt marknadsvärde i förhållande till uppfyllandegrad kunde ingen direkt trend urskiljas. Dock kunde vi se att både Hufvudstaden och OMX, som har bland de lägsta värdena i alla kategorier (undantaget årets resultat för Hufvudstaden) har högst uppfyllandegrad av alla företagen i studien. Trots det ser vi inte resultatet som en trend utan antar att den höga uppfyllandegraden beror på andra faktorer.

Gällande nettoomsättningen hade Ericsson högst (177 783 Mkr), och hade i dokumentstudien en uppfyllandegrad på 64 %. Hufvudstaden hade lägst nettoomsättning (1 153 Mkr) medan dess uppfyllandegrad låg på 86 %, det vill säga Hufvudstaden var ett av de företag som var tydligast i sin redovisning. Eftersom flera företag med lägre nettoomsättning än Ericsson hade en högre uppfyllandegrad, kunde därmed någon trend inte urskiljas innebärande att en hög nettoomsättning skulle leda till hög uppfyllandegrad.

Gällande årets resultat kunde inte heller någon trend urskiljas. Storleken på årets resultat skiljde sig väldigt mellan företagen och inget samband med uppfyllandegraden kunde upptäckas. OMX och Axfood var de företag som hade lägst resultat under året, medan

Ericsson hade högst, och deras uppfyllandegrader skiljde sig åt väsentligt. Då OMX placerade sig i topp med sina 86 %, hamnade Ericsson och Axfood långt ned med sina 64 % och 56 %. Vad gäller trenden att fler anställda skulle innebära en högre uppfyllandegrad, kunde någon sådan inte upptäckas. Ericsson och H&M har många anställda men en avsevärt sämre uppfyllandegrad med sina 64 % respektive 39 %. Hufvudstaden som låg i topp gällande uppfyllandegraden på hela 86 % hade endast 118 anställda.

Inte heller mellan marknadsvärdet och uppfyllandegraden kunde ett samband urskiljas. Ericsson och H&M hade högst marknadsvärde, men som tidigare nämnts hade de olika uppfyllandegrader. Hufvudstaden och OMX placerade sig högt procentuellt gällande uppfyllandegraden trots sina i sammanhanget blygsamma 15-16 000 Mkr i marknadsvärde.

Sammanfattningsvis kan vi säga att, trots att vi tidigare funnit tecken på redovisningspraxis gällande hur företagen utformat sina årsredovisningar, fann vi i denna analys inga synliga trender som tyder på att ett högt årets resultat, marknadsvärde eller nettoomsättning samt många anställda skulle innebära en bättre och tydligare redovisning.

4.6 Sammanfattning

Årsredovisningsstudien av 20 svenska Large Cap-företag har bevisat att det fortfarande finns en del problematiska områden vad gäller uppfyllandet av kraven i IAS 32 p. 92. Den största problematiken för företagen är först och främst att uppfylla kravet om upplysningar av betydande antaganden i värderingsteknikerna, och inget företag får godkänt i denna punkt. Företagen är dessutom mindre bra på att specificera förändringen i verkligt värde under året separat för de finansiella instrument som värderats med hjälp av värderingsteknik (endast 32 % av företagen fick godkänt på denna punkt). Denna problematik tar vi med oss till intervjuerna i vår fortsatta empiriinsamling.

Vidare undersöktes huruvida det fanns några trender gällande uppfyllandegraden hos företagen. Vi såg tecken på en viss praxisutformning av årsredovisningarna mellan företagen, men genom att studera dem med avseende på nettoomsättning, resultat, antal anställda och marknadsvärde i förhållande till uppfyllandegrad upptäcktes inga trender. Därför läggs ingen större vikt vid denna trendundersökning i intervjuerna.

5. INTERVJUER

I detta kapitel presenteras andra delen av empiriinsamlingen; resultatredovisning av kvalitativa intervjuer gällande värdering till verkligt värde av finansiella instrument.

5.1 Kvalitativa intervjuer

För att tränga djupare in i forskningsområdet värdering till verkligt värde av finansiella instrument, har kvalitativa intervjuer fullgjorts. Intervjuerna har utförts för att få svar på de frågor som dykt upp under dokumentgranskningen. I enlighet med valet av grundad teori (se avsnitt 3.1.3.3) genomförde vi intervjuer tills dess att svaren upprepade sig, vilket resulterade i en intervju med ett företag och två intervjuer med experter; en revisor och en doktorand.

Företaget (som har valt att vara anonymt) är ett av de 20 Large Cap-bolag som ingick i studien, och vår första intervju genomfördes med två group controllers som arbetar med redovisningsfrågor på företaget. Deras huvudsakliga arbetsuppgifter är att samla in ekonomisk information från dotterbolagen/divisionerna för att bland annat konstruera årsredovisningar och andra rapporter. Vårt andra intervjuobjekt, Mats Åkerlund, är auktoriserad revisor på Öhrlings PricewaterhouseCoopers (ÖPWC) Malmökontor. Han är specialist på finansiella instrument och arbetar bland annat med IAS 32 och 39. Vi intervjuade även Fredrik Ericsson, doktorand på Företagsekonomiska institutionen vid Lunds Universitet, som skriver en avhandling om implementeringen av IAS 39 i Sverige.

Intervjuerna hjälper oss att tränga djupare in i ämnet marknadsvärdering av finansiella instrument, genom att resultaten i dokumentstudien ifrågasätts och diskuteras. Vi tog med oss problematiken från årsredovisningsgranskningen, främst de problem företagen har att uppfylla kravet om upplysningar gällande betydande antaganden i sina värderingstekniker. (Ställda intervjufrågor bifogas i bilaga 2.)

5.2 Implementeringen av IAS 32 och 39

När IAS 32 och 39 infördes upplevdes de som väldigt komplicerade och medförde ett stort merarbete för företagen. Intervjuobjekten sympatiserar med Mettinger (1999) om att IAS 39 har varit ifrågasatt ända sedan den föreslogs första gången, och de håller även med Rundfelt

(1998) om att motståndet mot IAS 39 från näringslivet har varit starkt. IAS 39 är uttömmande och har skapats för att motverka kryphål i systemet och se till att ingen fuskar. I enlighet med Young (1996) läggs det fram kritik om att det är redovisningsteoretikerna som har styrt utvecklingen av IAS 32 och 39, och att problemen endast ses ur deras ögon. Vidare innebär det att standarderna mer och mer liknar de amerikanska; vilket betyder långa, ordrika och allmängiltiga standarder. Innan IAS 32 och 39 infördes låg fokus i Sverige på att redovisningen skulle ge rättvisande bild. Idag har läsaren svårare att dra slutsatser utifrån en årsredovisning då det krävs ökade kunskaper och bättre förståelse för IFRS-regelverket. För de stora företagen med många finansiella instrument var det dessutom extra tufft att sätta sig in i, och rätta sig efter, regelverket.

Många företag uppfattar fortfarande IAS 39 som en av de mest invecklade och tidskrävande standarderna. Barlev & Haddad (2003) menar att tanken med värdering till verkligt värde är att metoden bättre ska lyssna till marknadens behov, men för företagen är texten först och främst svår att förstå, bland annat då IAS 32 och 39 behandlar komplicerade transaktioner och händelser. Respondenterna delar således Youngs (2003) syn på att standarderna är onödigt komplicerat utformade och svåra att förstå, även för personer med högre kunskaper inom redovisningsområdet. För det andra försöker standarden täcka hela världssamfundet då den ska användas av såväl banker som industriföretag. Det blir en tröskel för företag som inte har särskilt många finansiella instrument eftersom ”de inte ser skogen för alla träd”. För det tredje är IAS 32 och 39 komplicerade i och med att de lämnar ett stort tolkningsutrymme kring hur mycket upplysningar företagen egentligen behöver lämna.

IASB anger i sin föreställningsram de viktigaste kvalitativa egenskaperna för en finansiell rapport; begriplighet, relevans, tillförlitlighet och jämförbarhet. Dock har vi i intervjuerna noterat ett resonemang om att dessa egenskaper skulle försvagas på grund av IAS 32 och 39. I enlighet med Edenhammar (2004) är det främst årsredovisningarnas relevans och begriplighet som försämras då redovisningen blir längre, samt mer komplicerad. Då föreställningsramens egenskaper verkar ha försämrats i och med IAS 32 och 39, är den generella acceptans av föreställningsramen som Riahi-Belkaoui (2004) anser vara ett krav för dess effektivitet därmed inte uppfylld.

5.2.1 Kritik mot de nya redovisningsprinciperna

Det intervjuade Large Cap-bolaget håller med om att IFRS-regelverket är långt ifrån perfekt och menar att en beskrivning i Ratos (2007) årsredovisning ger en tydlig bild av deras uppfattningar om IAS 32 och 39.

”Problemet med det faktiska regelverket, som det kommit att utformas och tolkas, är att det inte fullt ut lever upp till att klara kravet på tydlighet, tillförlitlighet och intellektuell konsekvens. Istället är många principer ägnade åt att skapa teoretiskt perfekta lösningar som dock saknar verklighetsförankring, vilket leder till att principerna istället försvårar tolkningen av bolagets utveckling”. (Ratos, 2007)

Detta uttalande tyder på ett stort missnöje vad gäller det nya IFRS-regelverket, och företagets åsikter om beskrivningen är att de ”inte kunde sagt det bättre själva”. Kritiken mot de nya reglerna innefattar vidare det faktum att svenska företag förlorat möjligheten att påverka de redovisningsregler de måste rätta sig efter, och skräckscenariot är att redovisningen i framtiden kommer att påverka verkligheten istället för vice versa. Ratos ifrågasätter även det faktum att bristen på påverkan leder till att ”de fyra stora internationella revisionsbyråerna [...] [har] tolkningsrätten” (Ratos, 2007) i alla redovisningsfrågor.

5.3 Åsikter om marknadsvärdering

Redovisningsstandarderna har genom IFRS-regelverket fler och fler inslag av marknadsvärdering. Värdering till verkligt värde är, precis som Barlev & Haddad (2003) åsyftar, relevant eftersom ”allt kommer upp på bordet”, det vill säga företagen visar alla tillgångar och skulder de har. Tidigare kunde exempelvis derivat hamna utanför balansräkningen, något som undviks med dagens system. Vissa derivatinstrument är med största sannolikhet bäst värderade till verkligt värde. Detta resonemang stämmer också väl överens med Barlev & Haddads teori, som innebär att värdering till verkligt värde är mer relevant eftersom metoden lyssnar till marknadens behov.

I enlighet med Edenhammar (2004) finns det dock risker med marknadsvärdering eftersom det innebär en mer subjektiv bedömning av tillgången/skuldens värde. Detta kan i sin tur leda till en ökad manipulationsrisk från företagets sida. Precis som Ryan et al (2002) diskuterar blev JWG-förslaget med marknadsvärdering av alla finansiella instrument inte särskilt väl mottaget. Förslaget ansågs vara en teoretisk tanke, och det är inte säkert att det är optimalt att

värdera alla finansiella instrument till verkligt värde. I likhet med Torgander (2006) anses det inte aktuellt att handla med vissa instrument på en aktiv marknad, och en beräkning av ett verkligt värde skulle då inte bli exakt och därmed enbart leda till felaktig resultatpåverkan. Vidare är det vanligt att bankerna levererar marknadsvärden till företagen, något som ger signaler till dem om de är på rätt spår i sin värdering. Mindre företag litat dock blint på bankerna, vilket kan leda till problematik med felaktiga värden.

Marknadsvärdering av finansiella instrument innebär även att det är svårt för läsaren att veta vad som är värderat på vilket sätt i årsredovisningen. Detta är ett problem som diskuteras av Busiman & Törning (2004) och deras åsikt är att det är mycket viktigt att företagen är tydliga i sina beskrivningar gällande vad som är värderat till anskaffningsvärde respektive marknadsvärde.

Bland företagen finns det en osäkerhet gällande de värdefluktuationer och den blandning av verkligt värde och anskaffningsvärde som IAS 32 och 39 innebär. De flesta företag vill dock reglera skillnaderna i verkligt värde i eget kapital, istället för i resultatet, för att slippa stora resultatfluktuationer. Detta resonemang går hand i hand med Malmqvists (2004) diskussion om nackdelarna med att lyfta in realiserade vinster i resultatet, något företagen därmed undviker om värdevariationerna regleras i eget kapital. Ställningstagandet delas också av Combes-Thuelin & Escaffre (2004), som anser att det är onödigt att låta förändringarna i verkligt värde påverka resultatet, eftersom det inte finns någon underliggande transaktion.

5.3.1 Leder marknadsvärdering till ett övervärderat resultat?

En generell uppfattning är att redovisningen av finansiella instrument sköts övervägande bra av större företag, då dessa ofta besitter mycket kunskap och har bra interna finansiella system. I dagens samhälle finns en stor "sista raden-fixering"³¹ vilket kan leda till en problematik med den resultatpåverkan som marknadsvärderingen av de finansiella instrumenten har. Beroende på vilken metod eller vilka antaganden som använts vid beräkning av det verkliga värdet kan resultatet påverkas märkbart. Precis som Barlev & Haddad (2003) menar handlar IFRS-regelverket och värdering till verkligt värde mycket om att bistå aktiemarknaden med relevant information. Detta är, som Rundfelt (1998) diskuterar, ett steg bort från den traditionella

³¹ Med "sista raden-fixering" menas en fokusering på årets resultat (den sista raden i resultaträkningen) istället för på hela resultaträkningen och dess olika poster.

försiktighetsprincipen. Trots det anses tillförlitligheten till resultatet vara stort om företagen har lämnat tydliga upplysningar i sina årsredovisningar. Däremot finns det en större tillförlitlighetsrisk hos företag som inte anser att verkligt värde är relevant för dem och därmed inte använder värdet i interna jämförelser. Dessa företag lägger med stor sannolikhet mindre tid på beräkningen av det verkliga värdet på de finansiella instrumenten, vilket minskar tillförlitligheten hos årsredovisningen.

Malmqvist (2004) diskuterar nackdelarna med marknadsvärderingens ökning av orealiserade vinster i resultatet, men trots detta anser intervjuobjekten att risken är liten att företagen skulle bli övervärderade. Marknadens värdering av ett företag innehåller fler komponenter än årets resultat, och företagen följer inte standarden om de redovisar ett helt felaktigt resultat. Dock kan en förändrad procentsats i en värderingsmetod ha stor inverkan om företagets andel av finansiella instrument är betydande.

5.4 Upplysningsproblematik

Marknaden vill helst veta allt om allt. I praktiken är det vanligt att företagen har ett visst antal sidor avsatta till viss typ av information. Upplysningar innebär därmed gränsdragningar mellan vad man ska ta med och vad som får plats. Dock måste företagen följa standarderna och ska därför bland annat ange vilka metoder de använt, speciellt om det gäller betydande poster, eftersom det måste finnas möjligheter att jämföra olika företag med varandra. Företagen har under de senaste tio åren blivit bättre och bättre på att lämna upplysningar, men precis som Edenhammar (2004) resonerar blir redovisningen mer komplicerad, och därmed blir årsredovisningarna svårare att förstå. Det är dock lättare att få fram verkligt värde på finansiella instrument, speciellt på noterade tillgångar, än på många andra tillgångar och skulder.

Det är ett problem att upplysningskraven har ökat mycket på alla områden, och att årsredovisningarna därmed riskerar att bli alltför omfattande och svåröverskådliga. IFRS-regelverket stämmer stundtals inte överens med verkligheten och därför måste företagen göra relevansbedömningar och sortera bort mindre viktig information. Trots Busiman & Törnings (2004) diskussion kring hur viktigt det är att ha tydliga beskrivningar om bland annat värderingsmetoder, anses det irrelevant att ha med information som rör alltför små belopp,

eftersom det kan ge en felaktig bild om vad som är väsentligt i årsredovisningen. Företaget i fråga har inte angett några antaganden i sin årsredovisning och menar att den typen av upplysningar inte är aktuella för dess finansiella instrument. Istället anser det att de allra viktigaste upplysningarna att lämna är klassificeringar av portföljer och förändring i verkligt värde. Oväsentlighet, och en för omfattande årsredovisning, är troligtvis de viktigaste anledningarna till att företagen lämnar bristfällig information gällande exempelvis värderingsmetoder och antaganden.

5.6 Standardisering och praxisproblematik

Poängen med IFRS är att få en viss standardisering av årsredovisningarna. Problemet med en för hög standardisering är att relevansen i upplysningarna minskar. I årsredovisningarna är tanken att företagen ska beskriva sin verksamhet, och om standardiseringen av dem ökar, ökar även jämförbarheten mellan olika företag. Dock är det meningen att företagen ska ta med det som är relevant för dem i deras verksamhet och inte enbart följa en standardmall.

IFRS har som sagt inneburit en massiv tillväxt av regler, och det finns en gräns om hur mycket man kan lagstifta om. Precis som Mettinger (1999) diskuterar har IAS 39 varit ifrågasatt sedan den föreslogs första gången, och vissa anser att det vore bättre att skala bort en del regler och på så sätt få en bättre bild av företagen. Något som även leder till ökad standardisering är den redovisningspraxis som uppstår företagen emellan. Praxis finns garanterat och det är vanligt att företagen sneglar på varandra gällande hur mycket information som ska lämnas i årsredovisningarna. Revisorerna har även en viktig roll genom att lyfta fram goda exempel.

Företagspraxis kan även vara en förklaring till att de upplysningsavsaknader, exempelvis bristfällig information angående värderingsmetoder och antaganden, som har uppmärksammats i vår studie är gemensamma för en stor del av företagen. Då de problematiska områdena är gemensamma för många av de studerade företagen, stödjer detta Puxty & Willmotts (1987) resonemang om att marknaden styr en del av redovisningsutvecklingen, och praxis kan uppstå om flera stora företag redovisar på ett liknande sätt.

I enlighet med Rundfelts (1998) diskussion om att motståndet mot standarden varit starkt från näringslivet, finns det även en risk att företagen avsiktligt följer standarden på ett bristfälligt sätt. Ytterligare en anledning till det sparsmakade informationslämnandet är att de flesta företagen inte innehar särskilt komplicerade eller svårvärderade instrument, vilket genom en väsentlighetsbedömning leder till att vissa upplysningar väljs bort. Vid avsaknad av en viss upplysning i årsredovisningen har en diskussion om detta med största sannolikhet föregåtts mellan revisorn och företaget. Om företaget argumenterar varför en upplysning inte är väsentlig, på grund av att den exempelvis avser små belopp, kan ställningstagandet accepteras av revisorn, och i de flesta fall leder det varken till en kommentar till styrelsen eller i revisionsberättelsen. Det är dock problematiskt att läsaren av årsredovisningen inte har kunskap om den diskussion som har föregått valet av redovisningssätt.

5.7 Sammanfattning

IAS 32 och 39 har många komplicerade delar och företagen har riktat kritik mot att standarderna är för teoretiskt orienterade och verklighetsfrämmande. Dock ses det inte som en risk med standarderna att företagen skulle bli övervärderade genom att orealiserade värdefluktuationer förs över resultaträkningen. Vad gäller upplysningar i årsredovisningen står respondenterna uttryckligen bakom ett väsentlighetsresonemang, där mindre relevanta upplysningar väljs bort, även om dessa uttryckligen stadgas i IAS 32. Problemet är att upplysningskraven i allmänhet ökar så pass mycket att företagens finansiella rapporter riskerar att bli alltför komplicerade och svåröverskådliga. Företag med finansiella instrument som inte är nämnvärt komplicerade att värdera väljer därför att inte redovisa exempelvis antaganden i värderingsmetoder till förmån för upplysningar som anses mer relevanta.

När det gäller upplysningskraven i IAS 32 p. 92 är efterföljandegraden sannolikt högre hos större företag då de har bättre interna system och högre kunskap. Detta är dock ingen garanti för en bättre redovisning. Det förekommer också att företagen tittar på varandras presentationer av finansiella instrument, och revisorn ger dessutom alla företag samma tips, vilket leder till redovisningspraxis företagen emellan.

6. SLUTDISKUSSION

I detta kapitel besvaras forskningsfrågan, och studiens teoretiska bidrag redovisas genom fyllandet av en del av det forskningsgap som tidigare angivits. Därefter redogörs för våra egna reflektioner och slutligen ges förslag till fortsatta studier på området.

6.1 Besvarande av forskningsfrågan

Uppfyller svenska Large Cap-företag upplysningskraven på marknadsvärdering av finansiella instrument i enlighet med IAS 32 p. 92?

Vi kommer att besvara forskningsfrågan med hjälp av den information vi fått fram i vår kvantitativa dokumentstudie av 20 årsredovisningar från svenska Large Cap-företag, och de kvalitativa intervjuer som har genomförts med en revisor, en expert och ett företag för att tränga djupare in i forskningsfrågan.

6.1.1 Hög uppfyllandegrad

Första delen av IAS 32 p. 92 behandlar den gruppering företagen måste redovisa gällande vilka av deras finansiella instrument som värderas till verkligt värde, respektive upplupet anskaffningsvärde. Detta upplysningskrav klarade de 20 granskade företagen bra, och en stor majoritet³² av företagen i studien gjorde en korrekt gruppering av sina finansiella instrument. Detta beror sannolikt på att företagen anser att upplysningen är väsentlig för läsaren (se avsnitt 6.1.2), och därför väljer att redovisa grupperingen på ett tydligt sätt. Revisorn gav även stöd åt detta resultat och argumenterade för att helheten i de större bolagens redovisning är korrekt, vilket innebär att en felaktig gruppering av företagets finansiella instrument skulle vara ett direkt avsteg från IAS 32:s intentioner.

Såväl doktoranden som revisorn var uttryckligen positiva till att värdera de flesta instrument, framförallt derivat, till verkligt värde, eftersom det dels innebär att alla tillgångar och skulder tas upp i balansräkningen, och dels att det ger en bättre bild av verkligheten. Representanterna från Large Cap-företaget uttryckte sig dock negativt, både angående det faktum att resultatet påverkas av fluktuationerna i de finansiella tillgångarnas värde, och att det inte finns en

³² Med en ”stor majoritet” menar vi fler än 85 % av företagen.

enhetlighet i värderingen eftersom vissa instrument värderas till verkligt värde och andra till anskaffningsvärde. Trots tendenser till kritik mot standarden från företagens sida bör det poängteras att den utlästa trenden är att företagen likväl uppfyller många av de upplysningskrav som specificeras i IAS 32 p. 92.

6.1.2 Lägre uppfyllandegrad

Genom intervjuerna framkom att uppfyllandegraden bland företagen med avseende på IAS 32 anses vara förhållandevis hög. Dock har vi i vår studie av 20 börsnoterade företag funnit en del problematik som framförallt yttrats i vaga beskrivningar av värderingsmetoder och obefintliga upplysningar av antaganden i dessa. Även kravet på att företagen ska ange årets förändring i verkligt värde vad gäller finansiella instrument som värderats med hjälp av värderingsteknik uppfylldes bristfälligt.

Vid granskningen av företagen utifrån IAS 32 p. 92 kunde vi inte finna ett enda företag som hade en hundra procentig uppfyllandegrad. Svaret på forskningsfrågan är därmed nej; företagen uppfyller inte upplysningskraven i IAS 32 p. 92. Dock har det framgått, efter att ha intervjuat våra respondenter, att svaret är mer komplicerat än så.

Samtliga respondenter har pekat på vikten av föreställningsramens egenskap relevans vid skapandet av en årsredovisning. På grund av risken att årsredovisningsläsaren ska drunkna i upplysningar, tvingas företagen välja bort de upplysningar som anses mindre viktiga. Frågan är då om företagen uppfyller de uppsatta kriterierna i IAS 32 p. 92 genom argumentet att bristen på upplysningar beror på att upplysningarna är oväsentliga. Revisorn och företagsrepresentanterna ställer sig positiva till att basera upplysningarna på relevans. Doktoranden ger också stöd för detta synsätt, men ställer sig samtidigt kritisk till att företagen underlåter att lämna upplysningar när det uttryckligen står angivet i standarden.

Det finns dock problem med att företagen väljer bort upplysningar på grund av irrelevans, bland annat att läsaren av de finansiella rapporterna har små möjligheter att avgöra om det är rätt upplysningar som blivit prioriterade. På grund av detta måste högre tillit sättas till företaget i fråga, men framförallt till revisorn. Enligt revisorn krävs det ofta att företagens representanter motiverar för honom varför en upplysning ska utelämnas, men samtidigt kan det vara svårt för revisorerna att avgöra vad som är väsentligt och vad som inte är det. Ett

finansiellt instrument som har ett obefintligt värde idag kan om ett par månader ha ett betydande värde på marknaden. Revisorn menar dock att man till viss del kommer ifrån detta problem genom att i varje bokslut omvärdera vilka upplysningar som är värda att presentera i årsredovisningen.

En annan problematik med att välja bort upplysningar på grund av irrelevans är att företagen kan "utnyttja systemet" och låta bli att till exempel redovisa bristfälliga värderingsmetoder. Respondenterna är dock inte av uppfattningen att företagen ser detta som en sådan möjlighet, men återigen ligger ansvaret på revisorerna att kontrollera att företagen har använt sig av korrekta värderingsmetoder eller prisnoteringar.

6.1.3 Svar på forskningsfrågan

Uppfyller svenska Large Cap-företag upplysningskraven på marknadsvärdering av finansiella instrument i enlighet med IAS 32 p. 92?

Genom vår årsredovisningsgranskning visade det sig att företagen följer IAS 32 p. 92, i varje fall vad gäller den grundläggande informationen. Utifrån våra intervjuer framkom dock att företagen tillsammans med revisorn diskuterar vilka upplysningar som är väsentliga att lämna i en årsredovisning. Vår diskussion har därmed utvecklats till om företagen uppfyller upplysningskraven i IAS 32 p. 92, trots att vissa upplysningar som uttryckligen krävs i standarden inte lämnas. Revisorn och företagsrepresentanterna anser att standarden följs, och svaret på forskningsfrågan beror därmed på ur vems perspektiv frågan bedöms.

Svaret på vår forskningsfråga beror alltså på om standarden ska tolkas bokstavstroget eller om egenskapen relevans i föreställningsramen, vad gäller upplysningarna, ska ges mest utrymme. Vår mening är dock att upplysningarna måste vara relevanta för läsaren och att svaret på forskningsfrågan därmed är ja; företagen uppfyller upplysningskraven i IAS 32 p.92.

6.2 Studiens teoretiska bidrag

I detta avsnitt redogörs för hur de slutsatser som framkommit genom dokumentstudien och intervjuerna kan förklaras utifrån teorin. Som beskrevs i avsnitt 6.1 fann vi en del problematiska aspekter i redovisningen av finansiella instrument, såsom bristfälliga

upplysningar. Dessa motiveras med att väsentlighetsbedömningar gällande vilka upplysningar som ska tas med, görs av företagen i samråd med revisorerna. I vår dokumentstudie fann vi också att en viss praxis företagen emellan hade uppkommit.

Tanken med vår studie är att försöka fylla en del av det teoretiska gap, gällande den svenska redovisningens utveckling, efter Jönssons (1991) studie fram till idag. Genom att använda oss av uppsatsens teoretiska referensram (se avsnitt 2.6) kan vi med hjälp av Puxty & Willmotts (1987) teorier försöka förklara varför redovisningen av finansiella instrument ser ut som den gör idag. Vidare ger Youngs (1996) och Riahi-Belkaouis (2004) kritik mot IASB:s föreställningsram teoretisk vägledning om varför redovisningen av finansiella instrument är så problematisk, men även förslag till hur dessa problem kan lösas.

6.2.1 Redovisningens utveckling: harmoniseringsproblem och praxis

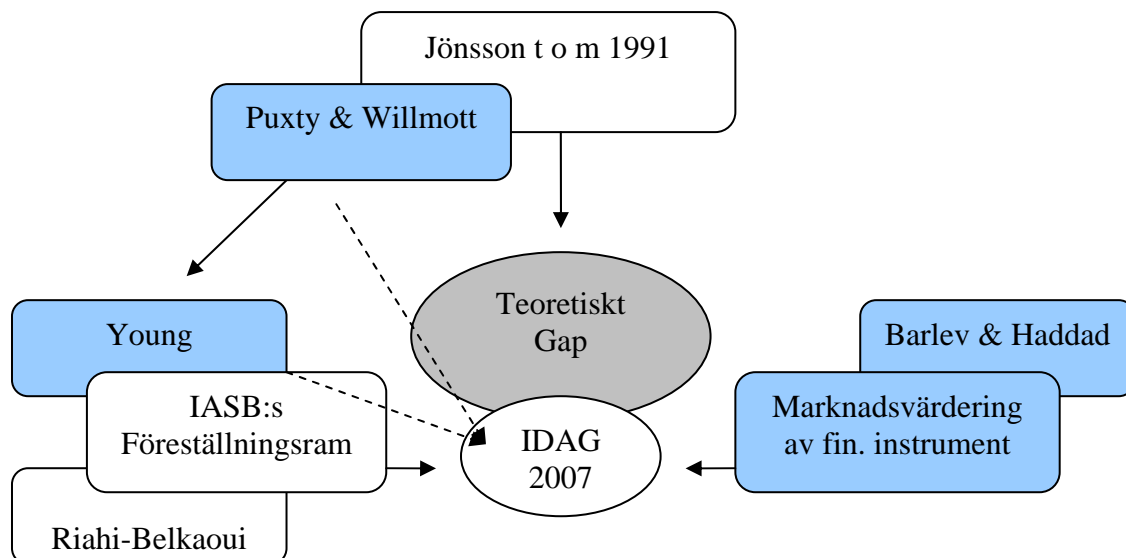
I vår studie har vi konstaterat att det finns ett visst missnöje från företagens sida vad gäller IAS 32 och 39, samt värdering till verkligt värde av finansiella instrument. Med hjälp av Barlev & Haddad (2003), Puxty & Willmott (1987) och Young (1996) diskuteras problematiken (se figur 6.1).

Tanken är att redovisningen i enlighet med Barlev & Haddads (2003) resonemang ska bidra till ökad information för investerarna. Vi har dock sett att det finns problematik med efterföljandegraden av IAS 32 p. 92 hos en del företag, vilket bland annat har förklarats med att upplysningarna inte anses väsentliga. Det faktum att vi har kunnat finna en viss friktion mellan redovisningen enligt IAS 32, och redovisningen i praktiken av finansiella instrument, tyder på att det är svårt att få praktiken och regleringarna att samspela. Företagsrepresentanterna anser, precis som Ratos, att en av anledningarna till detta är att de som berörs av standarden inte har möjlighet att påverka dess utformning.

Puxty & Willmott (1987) särskiljer aktörerna staten, marknaden och föreningar som pådrivare av redovisningsutvecklingen. Staten har historiskt sett velat styra redovisningsutvecklingen mot ökad reglering. IFRS-regelverket är utfärdat av det oberoende expertorganet IASB, och antas av EU och blir därmed gällande för hela unionen. Problematiken med att få IFRS-standarderna att stämma överens med verkligheten kan tolkas genom att EU ses som staten i Puxty & Willmotts modell, alltså någon som reglerar den marknad som företagen verkar på.

Hade marknaden istället skapat redovisningsregleringarna är sannolikheten större att de stämt bättre överens med verkligheten och därmed efterföljts på ett bättre sätt.

Genom att EU och inte marknaden styr redovisningsregleringen har vi även iakttagit en redovisningspraxis med avseende på finansiella instrument mellan Large Cap-företagen, då problematiska områden, men även förtjänster, är gemensamma för flertalet av företagen. Detta går hand i hand med Youngs (1996) teori om att företagen påverkas mycket av varandra, och därmed utvecklar en gemensam praxis. Denna bild styrks också av respondenterna, som menar att företagen tittar på varandras finansiella rapporter, vilket i förlängningen leder till en likartad redovisning.

Figur 6.1 Redovisningsharmonisering och praxisutveckling

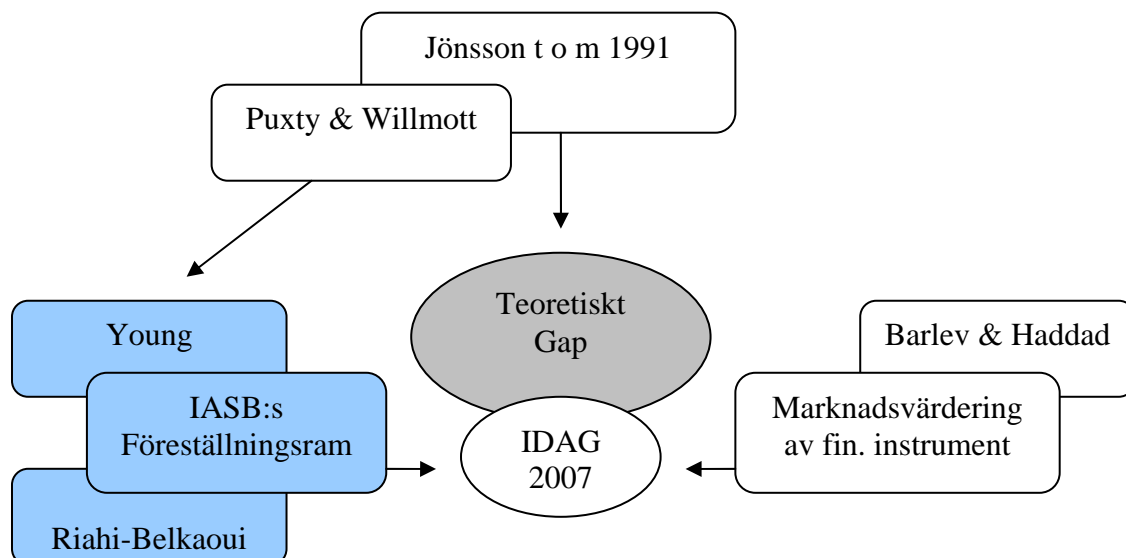
6.2.2 Föreställningsramens betydelse

Redovisningen av finansiella instrument har lösts av IASB inom dess föreställningsram, och resulterat i den komplicerade standarden IAS 39 med omfattande upplysningskrav i IAS 32. Med hjälp av Young (1996) och Riahi-Belkaoui (2004) diskuteras problematiken med bland annat IFRS-föreställningsramen (se figur 6.2).

Young (1996) kritiserar det faktum att IASB enbart tänker i samma banor, och inte går utanför den befintliga föreställningsramen när redovisningsfrågor ska lösas. Resultatet från

dokumentstudien och intervjuerna visar att företagen inte, ur en strikt synvinkel, följer IAS 32 utan istället gör val av upplysningar baserat på dess, av revisorn och företaget, bedömda väsentlighet. Detta tyder på att företagen inte är helt nöjda med dagens version av IAS 32, vilket inte minst stärks av respondenternas kritik mot alltför omfattande upplysningskrav i dagens finansiella rapporter. Respondenterna ser det som en stor nackdel att redovisningen styrs mot den amerikanska trenden med väldigt detaljerade och komplicerade årsredovisningar. Det kan därmed konstateras att lösningen av redovisningsproblematiken vad gäller finansiella instrument inte är perfekt enligt den befintliga föreställningsramen. I enlighet med Youngs (1996) resonemang hade en bättre lösning varit att söka sig utanför den befintliga föreställningsramen gällande redovisningen av finansiella instrument.

Ytterligare en förklaring till det faktum att företagen inte följer IAS 32 (med detta menar vi ur en strikt synvinkel) är Riahi-Belkaouis (2004) teori, om att det ultimata testet av föreställningsramen och dess standarder är hur väl företagen efterföljer dessa. Företagens problematiska redovisning i enlighet med IAS 32 p. 92 kan därmed bättre förstås, speciellt efter respondenternas kritik mot för omfattande upplysningskrav. Det faktum att det inte sker en strikt efterföljning av upplysningskraven i IAS 32 p. 92 tyder på att alla användare inte är nöjda med, eller har fått sina intressen tillfredsställda i standarden.

Figur 6.2 Föreställningsramens betydelse

6.2.3 Teoretiskt bidrag

Tanken med denna studie är att bidra med en fortsättning på Jönssons (1991) forskning och fylla en del av det teoretiska gap gällande den svenska redovisningsutvecklingen som existerar från 1991 till idag. Vårt fokus i studien har legat på värdering till verkligt värde av finansiella instrument, en värderingsform som är relativt ny i Sverige. I enlighet med Barlev & Haddad (2003) är värderingsmetoden tänkt att bistå marknaden med bättre information. I och med införandet av IFRS-regelverket för noterade koncerner i Sverige från och med den 1 januari 2005 skedde ett trendsifte i redovisningen. Denna förändring innebar, i enlighet med Puxty & Willmott (1987), att EU (som kan liknas vid staten) fick en större makt över den svenska redovisningen. IAS 32 och 39 är komplicerade och omfattande, samt innebar en stor förändring för företagen. Problematiken med detta är att marknaden, det vill säga företagen, inte alltid håller med om de standarder de måste följa, vilket i sin tur har lett till ett gemensamt praxisutförande företagen emellan. I enlighet med Youngs (1996) teorier utarbetas, av företagen med hjälp av revisorerna, ett gemensamt sätt att upplysa om värderingen till verkligt värde av finansiella instrument.

Problematiken kring detta är omfattande, då vi i vår studie observerade att inte ett enda företag följde IAS 32 p. 92 till hundra procent. Detta förklarades av respondenterna genom att en del av upplysningarna som krävdes i standarden var irrelevanta. En djupare teoretisk anledning går hand i hand med Riahi-Belkaouis (2004) resonemang om att ett regelverk, eller en standard, måste få generell acceptans hos ett brett spektra av användare för att vara effektiv. Troligen finns det inte en sådan acceptans idag, vilket studien av företagens redovisning i enlighet med IAS 32 p. 92 illustrerar. Ett bättre alternativ för alla, som säkert uppskattats av företagen, hade varit om IASB, i enlighet med Young (1996), hade sträckt sig utanför föreställningsramen för mer optimala lösningar.

6.3 Reflektioner

I detta avsnitt reflekterar vi över de val vi gjort i vår studie. Vår uppsats utmynnade i en studie av 20 Large Cap-företag, och möjligen hade fler granskade företag lett till ett ännu mer rättvisande resultat. Vad gäller de kvalitativa intervjuerna som genomfördes framkom från samtliga respondenter liknande resonemang och tankar kring IAS 32, 39 och marknadsvärdering. I enlighet med vårt val av grundad teori, innebärande att man intervjuar

tills svaren upprepar sig, valde vi att stanna vid tre intervjuer. Studien hade eventuellt varit mer tillförlitlig om fler respondenter hade intervjuats, speciellt från företag, då det möjligen existerar en skillnad i uppfattningen om IAS 32 och 39 företagen emellan. Dock vill vi än en gång belysa det faktum att intervjuerna användes för att tränga djupare in i resultatet från vår huvudsakliga empiriinsamlingskälla; dokumentgranskningen.

Ifall vi hade genomfört fler intervjuer är dock sannolikheten stor att de andra företagen också skulle hävda att de följer standarden, vilket inte skulle göra oss mycket klokare. Därför vore det mer optimalt att granska om revisorerna och företagen gör korrekta bedömningar gällande vad som egentligen är en relevant upplysning. Dock är ett sådant tillvägagångssätt inte möjligt eftersom företagen och revisorerna inte kan ge oss tillgång till sådan information.

6.4 Förslag till fortsatta studier

Under studiens gång har det uppstått en del frågeställningar som fallit utanför vår undersökningsram, men som vi ändå funnit intressanta. Nedan presenteras kortfattat vilka frågeställningar som är relevanta att vidare studera.

En potentiellt annorlunda vinkling på en liknande studie hade varit att undersöka bankernas uppfyllande av kraven i IAS 32 p. 92. Detta hade varit givande på grund av att banker har betydligt fler finansiella instrument, och därmed är mer insatta i IFRS-regelverket, än ett vanligt företag. Intressant vore att se hur bankerna följer upplysningskraven samt vilka deras tankar kring marknadsvärdering är.

Efterföljandegraden av IAS 32 p. 92 hos Large Cap-bolag är problematisk vad gäller vissa punkter. Från den 1 januari 2007 ersattes delar av IAS 32 med IFRS 7, som innebär ännu utförligare upplysningskrav och en starkare koppling till företagens interna redovisning. Man kan då fråga sig om detta kommer att innebära en högre eller lägre efterföljandegrad hos företagen jämfört med IAS 32 idag.

Ytterligare ett relevant studieområde är forskning som ska verka som en fortsättning på Jönssons studie från 1991, dock med fokus på andra aspekter än finansiella instrument.

Intresset i denna studie ligger i att fylla hela det teoretiska gap som finns vad gäller den svenska redovisningsutvecklingen från 1991 fram till idag.

6.5 Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan vi, som en liten mättnad av det teoretiska gap som observerats efter Jönssons (1991) studie, konstatera att redovisningsutvecklingen i Sverige från 1991 till idag har gått mot en hårdare reglering, bland annat på grund av IFRS-regelverket. IAS 32 och 39, samt värdering till verkligt värde av finansiella instrument är tänkta att ge investerare ökad information om företagens alla tillgångar och skulder, men efterföljandegraden är långt ifrån perfekt hos många företag.

Företagen har tillsammans, och med hjälp av revisorerna, skapat en gemensam praxis vad gäller vilka upplysningar som redovisas, och använder irrelevans som anledning till att låta bli att upplysa om exempelvis antaganden i värderingsmetoder i enlighet med IAS 32 p. 92. Redovisningspraxisen företagen emellan kan bero på att den föreställningsram som standarderna är baserade på inte är allmänt accepterad, och därför inte effektiv. Det skräckscenari som målas upp är att verkligheten i framtiden måste anpassa sig efter redovisningen och inte vice versa. En idé hade möjligtvis varit att IASB i fortsättningen sträcker sig utanför sin föreställningsram, och tar hjälp av företagen som ska rätta sig efter standarderna, för att kunna skapa mer optimala lösningar, vilket kan leda till en hållbar framtida redovisningsutveckling där standarderna stämmer överens med företagens utförande.

KÄLLFÖRTECKNING

Tryckta källor

Böcker

Artsberg, Kristina (2005), *Redovisningsteori – policy och praxis*, Liber Ekonomi, Malmö.

Bryman, A. & Bell, E. (2005) *Företagsekonomiska forskningsmetoder*, Liber, Malmö.

Backman, Jarl (1998), *Rapporter och uppsatser*, Studentlitteratur, Lund.

Denzin, Norman (1970), *Sociological methods: A Sourcebook*, Aldine, Chicago.

Föreställningsram för utformning av finansiella rapporter (2006), *Internationell redovisningsstandard i Sverige IFRS/IAS 2006*, FAR Förlag, Stockholm.

Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1967), *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*, Aldine, Chicago.

IAS 32 (2006), *Internationell redovisningsstandard i Sverige IFRS/IAS 2006*, FAR Förlag, Stockholm.

IAS 39 (2006), *Internationell redovisningsstandard i Sverige IFRS/IAS 2006*, FAR Förlag, Stockholm.

Jacobsen, Dag Ingvar (2002), *Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*, Studentlitteratur, Lund.

Riahi-Belkaoui, Ahmed (2004), *Accounting Theory*, Thomson, London.

Rienecker, Lotte & Jørgensen, Peter Stray (2002), *Att skriva en bra uppsats*, Liber, Malmö.

Rundfelt, Rolf (1998), *Tendenser i börsbolagens årsredovisningar 1998*, Stockholms Fondbörs AB – Bokföringsnämnden, Stockholm.

Strauss, Anselm & Corbin, Juliet (1998), *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*, Calif.: Sage, Thousand Oaks.

Svenning, Conny (1999), *Metodboken – Samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling*, Lorentz Förlag, Lund.

Thurén, Torsten (1986), *Orientering i källkritik – Är det verkligen sant?*, Esselte Stadium AB, Stockholm.

Webb, Eugene; Campbell, Donald; Schwartz, Richard & Sechrest, Lee (1966), *Unobtrusive Measures: Nonreactive Measures in the Social Sciences*, Rand McNally & co, Chicago.

Artiklar

Barlev Benzion; Haddad, Joshua Rene (2003), *Fair value accounting and the management of the firm*, Critical perspectives on accounting, No. 14.

Busiman, Jan & Törning, Eva (2004), *Hur kommer god redovisningssed att se ut 2005?*, Balans, Nr. 3.

Combes-Thuelin & Escaffre (2004), *Financial Reporting Practices in the European Banking Sector: Financial Instruments and Fair Value*, European Accounting Association 27th Annual Congress, University of Economics, Prag 1-3 april, 2004.

Edenhammar, Hans (2004), *Måste redovisningen vara så komplicerad*, Balans, Nr. 6-7.

Jönsson, Sten (1991), *Role making for accounting while the state is watching*, Accounting, Organizations and society, Vol. 16, No. 5/6.

Kabanoff, Boris; Waldersee, Robert & Cohen, Marcus (1995), *Espoused Values and Organizational Change Themes*, Academy of Management Journal, Vol. 38, Issue 4.

LeCompte, Margaret & Goetz, Judith (1982), *Problems of Reliability and Validity in Ethnographic Research*, Review of Educational Research, Vol. 52, No. 1.

Malmqvist, Peter (2004), *Det är företagen som vill jämna ut resultatkurvan*, Balans, Nr. 6-7.

Mettinger, Bengt-Allan (1999), *Finansiella instrument enligt IAS 39: En standard som redan ifrågasätts*, Balans, Nr. 10.

Mettinger, Bengt-Allan (1998), *Vägen till fullständig marknadsvärdering av finansiella instrument en presentation av IASCs utkast E62*, Balans, Nr. 8-9.

Puxty, A. G; Willmott, Hugh C; Cooper, David J; Lowe, Tony (1987), *Modes of regulation in advanced capitalism: Locating accountancy in four countries*, Accounting, Organizations and Society, Vol. 12, No. 3.

Ryan, Stephen; Hertz, Robert; Iannaconi, Teresa; Maines, Laureen et al (2002) *Reporting fair value interest and value changes on financial instruments*, Accounting Horizons, Vol. 16, No. 3.

Torgander, Anders (2006), *Säkringsredovisning enligt IAS 39 – Kan vi förvänta oss enklare internationella regler?*, Balans, Nr. 10.

Townley, Barbara; Cooper, David J, Oakes, Leslie (2003), *Performance measures and the rationalization of organizations*, Organization Studies, Vol. 24, No. 7.

Young, Joni J (2003), *Constructing, persuading, and silencing: the rhetoric of accounting standards*, Accounting, Organizations and Society, 28.

Young, Joni J (1996), *Institutional thinking: The case of financial instruments*, Accounting, Organizations and Society, Vol. 2, No. 5.

Elektroniska källor

KPMG (2007), *Finansiella instrument och säkringsredovisning (IAS 39)*, hämtad: 2007-04-07, www.kpmg.se/pages/101393.html.

Företagsinterna källor

Alfa Laval	(2007),	Årsredovisning 2006
Assa Abloy	(2007),	Årsredovisning 2006
Atlas Copco	(2007),	Årsredovisning 2006
Autoliv	(2007),	Årsredovisning 2006
Axfood	(2007),	Årsredovisning 2006
Boliden	(2007),	Årsredovisning 2006
Electrolux	(2007),	Årsredovisning 2006
Ericsson	(2007),	Årsredovisning 2006
H&M	(2007),	Årsredovisning 2006
Holmen	(2007),	Årsredovisning 2006
Hufvudstaden	(2007),	Årsredovisning 2006
JM	(2007),	Årsredovisning 2006
OMX	(2007),	Årsredovisning 2006
Ratos	(2007),	Årsredovisning 2006
Saab	(2007),	Årsredovisning 2006
Sandvik	(2007),	Årsredovisning 2006
SAS	(2007),	Årsredovisning 2006
Skanska	(2007),	Årsredovisning 2006
SKF	(2007),	Årsredovisning 2006
SSAB	(2007),	Årsredovisning 2006
Swedish match	(2007),	Årsredovisning 2006

Intervjuer

Ericsson, Fredrik; *Doktorand Företagsekonomiska institutionen Lunds Universitet*, Personlig intervju, 2007-05-03

Large Cap Stockholm-bolag, *Group Controllers*, Personlig intervju, 2007-05-04

Åkerlund, Mats; *Auktoriserad revisor på Öhrlings PricewaterhouseCoopers Malmökontor*, Personlig intervju, 2007-05-04.

BILAGOR

Bilaga 1: Granskningspunkter och bedömningskriterier

I denna bilaga presenteras de punkter som undersöks i årsredovisningarna och de kriterier för godkännande vi har satt upp:

1) Finns det en separat beskrivning av företagets finansiella instrument och dess värdering?

För att företaget ska få godkänt (X) på denna punkt kräver vi att det har ett separat avsnitt i sin årsredovisning tillägnat finansiella instrument och dess värdering. Vi kräver även en eller flera separata notupplysningar för finansiella instrument.

2) Värderar företaget sina finansiella instrument till verkligt värde?

Företaget bedöms och får godkänt i denna punkt om det uttryckligen anger att det värderar alla/några av sina finansiella instrument till verkligt värde.

3) Använder sig företaget av en korrekt gruppering av sina finansiella instrument? (I enlighet med IAS 32 p. 55)

I denna punkt krävs att företaget grupperar sina finansiella instrument i enlighet med IAS 32 p. 55. I IAS 32 p. 55 krävs det att företaget gör en åtskillnad mellan poster som värderas till anskaffningsvärde eller upplupet anskaffningsvärde, och poster som värderas till verkligt värde. Företaget får därmed godkänt i denna punkt om det anger vilka poster det värderar till verkligt värde och vilka som värderas till anskaffningsvärde/upplupet anskaffningsvärde.

(Det är vanligt att företaget gör en gruppering av sina finansiella tillgångar enligt IAS 39 p. 9. Denna innebär en uppdelning i fyra grupper: 1) poster som värderas till verkligt värde via resultaträkningen 2) investeringar som hålls till förfall 3) låne- och kundfordringar samt 4) tillgångar som ska säljas, värderade till verkligt värde. Det är dock viktigt att poängtera att det inte krävs att företaget gör en sådan uppdelning.)

4) Är det möjligt att utifrån de grupperingar som företaget gör enligt IAS 32 p. 55, avstämma vilka belopp i balansräkningen som värderas till verkligt värde respektive anskaffningsvärde?

För att företaget ska få godkänt i denna punkt krävs att det lämnar tillräckliga upplysningar om vad som värderas till verkligt värde respektive anskaffningsvärde/upplupet anskaffningsvärde. Det måste även vara möjligt att finna dessa belopp i balansräkningen och på så sätt kunna utläsa vilka poster som är värderade med hjälp av vilken metod. Ett bra och vanligt sätt att redovisa är att i en not ange vilka poster som är värderade på vilket sätt. (De flesta företagen blir godkända på denna punkt.)

5) Använder företaget sig av en officiell prisnotering och/eller en värderingsteknik vid beräkningen av verkligt värde?

I denna punkt får företaget antingen ett P, ett V eller ett P+V. Ett P innebär att företaget anger att det värderar sina finansiella instrument till verkligt värde med hjälp av officiella prisnoteringar på en aktiv marknad. Ett V innebär att företaget istället anger att det värderar sina finansiella instrument med hjälp av en värderingsteknik. Ett P+V innebär att företaget anger att det använder både officiella prisnoteringar och värderingstekniker vid värderingen.

6) Beskriver företaget på vilket sätt (med vilken metod) uppskattning av verkligt värde görs när det använder sig av en värderingsteknik?

På denna punkt får företaget godkänt om det anger vilken metod det använder när det värderar sina finansiella instrument med hjälp av en värderingsteknik.

7) Använder företaget sig av en allmänt känd värderingsteknik vid uppskattning av de finansiella instrumentens verkliga värde?

Företaget får godkänt om det anger vilken värderingsteknik det använder och om denna inte är en egenpåhittad sådan. Företaget får ett X* ifall det för vissa av de finansiella instrumenten använder sig av en allmänt känd metod och för andra en egenpåhittad metod, alternativt ingen metod alls.

8) Anser vi att värderingstekniken/värderingsteknikerna håller måttet enligt IAS 39 VT 74?

I detta ytterligare förtydligande av punkt 6 och 7 bedöms värderingstekniken utifrån IAS 39 VT 74. För att företaget ska få godkänt måste värderingstekniken hålla måttet enligt det krav

som finns i VT 74. (I VT 74 anges att exempel på värderingstekniker är: 1) nyligen genomförda transaktioner mellan kunniga parter som är oberoende av varandra och har intresse av att transaktionen genomförs 2) hänvisning till verkligt värde för ett annat liknande instrument 3) analys av diskonterade kassaflöden och optionsvärderingsmodeller 4) bruklig värderingsteknik som visat sig ge tillförlitliga uppskattningar av verkligt värde).

Företaget kan få X** ifall någon av värderingsteknikerna det använder håller måttet enligt VT 74 medan andra av de använda inte gör det.

9) Anger företaget den förändring i verkligt värde som skett under året för de finansiella instrument som värderas med hjälp av en värderingsteknik?

För att företaget ska få godkänt i denna punkt ska det ange den förändring i verkligt värde som har skett under året. Detta gäller endast verkligt värde som tas fram med hjälp av en värderingsteknik. (Ofta anges en kolumn med årets värden och en med förra årets vilket enkelt kan användas till en beräkning av årets förändring.)

Ifall företaget har fått ett X*** innebär det att det går att se förändringen i verkligt värde under året men att det är svårt, eller bara till viss del går, att avgöra vad som är värderat med hjälp av värderingsteknik och vad som inte är det. Företaget får inte godkänt om det skriver att det, vid värderingen av vissa finansiella instrument, antingen använder marknadspriser eller en värderingsteknik, eftersom det då inte finns någon möjlighet att utläsa vilka som är värderade på vilket sätt.

10) Anger företaget de betydande antaganden som används för att fastställa verkligt värde med hjälp av en värderingsmetod?

För att företaget ska få godkänt på denna punkt ska de antaganden som används i värderingsmetoden redovisas på ett tydligt sätt. Det räcker inte att företaget skriver att det tar hänsyn till aktuella antaganden (eller liknande) utan det måste redovisa vilka dessa är.

11) Har företaget förändrat sina antaganden i sin(a) värderingsteknik(er) under året?

Denna punkt (samt 12 och 13) är specialsituationer då företaget har förändrat ett eller flera antaganden i sin värderingsteknik under året. Företaget måste ange att det förändrat sin värderingsteknik för att få godkänt på denna punkt. (Enligt IAS 32 p. 92 krävs det bara en

upplysning om detta ifall det är sannolikt att förändringen i antagandet kommer att förändra verkligt värde på ett betydande sätt).

12) Om företaget har förändrat sina antaganden, redovisar det då hur detta påverkar verkligt värde på de finansiella instrumenten?

Om företaget har fått godkänt i punkt 11 bedöms det i denna punkt. Det får godkänt om det på ett tydligt sätt redovisar hur det verkliga värdet kommer att påverkas av förändringen av antagandet. (Påverkan på verkligt värde ska enligt IAS 32 p. 92 redovisas utifrån ett intervall av rimligt sannolika antaganden.)

13) Om företaget har förändrat sina antaganden under året, anser vi då att företaget redovisar upplysningarna om detta på rätt sätt enligt IAS 32 p. 92c?

För att företaget ska få godkänt i denna punkt görs en bedömning av hur väl företaget uppfyller de krav som ställs upp i IAS 32 p. 92c.

14) Anser vi att företaget redovisar värderingen av sina finansiella instrument på ett tydligt sätt?

I denna punkt görs en subjektiv bedömning av företagets tydlighet i värderingen till verkligt värde av finansiella instrument, för att skapa en helhetsbild av företagets redovisning. Vi bedömer företaget bland annat efter hur väl det uppfyller kraven i IAS 32 p. 92, hur förståeligt företaget redogör för sina värderingstekniker, hur noterna är utformade och hur utspridd informationen är i årsredovisningen. Bedömningen görs på en skala mellan 1 till 5, där 1 innebär att företagets upplysningar är mycket dåliga, 2 att företaget redovisat på ett bristfälligt sätt men att det också finns positiva aspekter, och 3 att företagets redovisning är tydlig men att det fortfarande finns en del brister. 4 innebär att redovisningen till stor del är mycket bra, men att den samtidigt inte når upp till betyget 5 som innebär en perfekt redovisning utan några områden att kritisera.

A) Uppfyllandegrad

I denna punkt har vi summerat företagets uppfyllande av de krav som ställs i IAS 32 p. 92. Företaget har fått ett poäng för varje X och ett halvt poäng för varje X*. Punkt 5 tas inte med i beräkningen och ifall företaget inte har haft någon förändring i sina tekniker under året (punkt 11-13) räknas dessa heller inte med. Vi summerar alltså alla X och lägger till helhetsbedömningen i punkt 14, och dividerar därefter med antalet relevanta punkter för

företaget. Det vanligaste är att företaget kan få 14 poäng som max (1 poäng för fråga 1-4 och 6-10 samt 5 poäng som max på fråga 14). Företagets maxsumma är bara 9 om det anger att det endast använder officiella prisnoteringar (P) vid beräkning av verkligt värde.

Exempel: Holmen har X på fråga 1-4, P+V på fråga 5, X på fråga 6-8 och X*** på fråga 9. Det anger inte betydande antaganden och uppfyller därmed inte punkt 10. Det redovisar inte heller någon förändring i värderingsteknik enligt punkt 11-13. Betyget i punkt 14 är 3. För att beräkna Holmens uppfyllandegrad summeras alla X till 7 plus X*** = 7,5. Efter det läggs betyget 3 till och summeras till 10,5. Detta divideras med maxpoängen 14 ($10,5 / 14$) och leder till uppfyllandegraden 75 %.

B) Summa

Summan (eller den totala uppfyllandegraden enligt IAS 32 p. 92) hos alla företagen i undersökningen har beräknats för varje punkt i studien. Vi har utgått ifrån antalet X som noterats hos företagen i punkten och dividerat summan med det totala antalet företag (i delar av undersökningen endast 19 företag då ett av företagen ej har möjlighet att uppfylla kraven eftersom det endast värderar med hjälp av prisnoteringar) och därmed fått fram en procentsats eller uppfyllandegrad. Ett X* innebär, precis som tidigare, ett halvt poäng.

Exempel: I punkt 7 uppfyller 11 företag kraven, det vill säga 11 X. 4 företag uppfyller delvis kraven (X*) vilket leder till 4 multiplicerat med $\frac{1}{2}$ poäng = 2 poäng till. Sedan dividerar vi 13 poäng (11+2) med det maximala möjliga 19 poängen. $13/19 = 68\%$ total uppfyllandegrad hos företagen.

Bilaga 2: Intervjufrågor

Frågor till Fredrik Ericsson

- 1) Vilken typ av forskning ägnar du dig åt på Ekonomihögskolan?
- 2) Vad är din koppling till IAS 39?
- 3) Tror du att utvecklingen går mot att allt fler tillgångar och skulder kommer att marknadsvärderas? Ser du några risker med det?
- 4) Vilka för- och nackdelar ser du med marknadsvärdering av finansiella instrument? Anser du att tillförlitligheten minskar vid värdering till verkligt värde?
- 5) Finns det någon risk att företagen blir övervärderade om orealiserade vinster förs över resultaträkningen?
- 6) Vad tycker du om IAS 32 och 39?
- 7) Vet du vad företagen tycker om IAS 32 och 39?
- 8) Hur väl tror du att företagen följer IAS 32 och 39?
- 9) Hur tydlig tycker du att företagen bör vara i sin redovisning? Vad bör de upplysa om?
- 10) Är det någon del i IAS 32 och/eller IAS 39 som du anser är dålig och borde tas bort/ändras? Kunde delar av IAS 39 vara lösta på ett annat sätt?
- 11) Hur ställer du dig till en mer långtgående standardisering av företagens redovisningar?
- 12) Tror du att företagen har arbetat fram en gemensam praxis vad gäller värdering/upplysningar om finansiella instrument?

Frågor till Mats Åkerlund

- 1) Vad är dina arbetsuppgifter? Hur jobbar du med IAS 39?
- 2) Vad tycker du om IAS 32 och 39? Tycker du att det finns några brister i IAS 32 och 39? Vet du vad företagen tycker om IAS 32 och 39?
- 3) Vilka för- och nackdelar ser du med marknadsvärdering av finansiella instrument? Föredrar du värdering av finansiella instrument till verkligt värde eller anskaffningsvärde? Varför?
- 4) Finns det någon risk att företagen blir övervärderade om orealiserade vinster förs över resultaträkningen?
- 5) Tycker du att redovisningen av finansiella instrument sköts bra av företagen idag? Finns det något som borde förbättras, och i så fall vad?
- 6) Hur bedömer ni ifall företagen har uppfyllt upplysningskraven i IAS 32? Hur tydliga måste företagen vara i sin redovisning?
- 7) Har ni någon speciell checklista för om företagen följer kraven i IAS 32 och 39?
- 8) Måste företagen följa IAS 32 och 39 till punkt och pricka? Vad händer om företagen inte följer standarderna?
- 9) Har du sett någon redovisningspraxis gällande finansiella instrument växa fram bland företagen?
- 10) Anser du att ett företag följer IAS 32 om det enbart skriver att det har använt "allmänt kända metoder" vid värdering av sina finansiella instrument?
- 11) I IAS 32 står det att företagen måste upplysa om de antaganden de använt i sina värderingstekniker. Tycker du att det är godtagbart att ett företag inte upplyser om de antaganden de använt i sina värderingstekniker? Hur mycket information måste ett företag lämna om antagandena för att det ska godkännas? Anser du att företagen uppfyller detta krav?
- 12) I vår studie av 20 Large Cap-företag redovisar inget företag sina antaganden. Varför tror du att företagen låter bli detta?
- 13) I IAS 32 står det även att företagen måste upplysa om förändringen som skett i verkligt värde under året för instrument värderade med hjälp av en värderingsteknik. Hur bedömer ni om företagen har angett förändringen i verkligt värde av det som är värderat med tekniker? Är det många företag som uppfyller detta krav?
- 14) Enligt IAS 32 måste företagen redovisa under året gjorda förändringar i värderingsteknikernas antaganden om dessa antas leda till en väsentlig förändring av det verkliga värdet. Vad tycker du om att företagen måste redovisa förändringen av sina antaganden? Tror du att företagen någonsin kommer att redovisa en sådan förändring?

Frågor till Large Cap Stockholm - bolag

- 1) Vad har ni för funktioner i företaget? Vad är era arbetsuppgifter?
- 2) Vad ser ni för för- och nackdelar med marknadsvärdering av finansiella instrument?
- 3) Vad tycker ni om IAS 32 respektive IAS 39?
- 4) Föredrar ni värdering av finansiella instrument till verkligt värde eller anskaffningsvärde? Varför?
- 5) Tror ni det finns någon risk att företagen blir övervärderade om orealiserade vinster förs över resultaträkningen?
- 6) Innebar övergången till IAS 32 och IAS 39 mycket merarbete för er?
- 7) Har ni haft några problem med tillämpningen av IAS 32 och IAS 39?
- 8) Hur långt tycker ni att upplysningskraven ska gå? Finns det någon risk att avslöja för mycket?
- 9) Uppfattar ni det som att någon praxis har vuxit fram mellan alla företag? Tittar ni på hur andra företag gör?
- 10) I IAS 32 står det att företagen måste upplysa om de antaganden de använt i sina värderingstekniker. Vad är er åsikt kring det?
- 11) Har ni gjort några förändringar i era antaganden under året?
- 12) Hur tycker ni att ni uppfyller upplysningskraven?